

'To approve or disapprove':

Een exploratief onderzoek naar de ervaringen, attitudes en gedragingen van risicojongeren met betrekking tot criminaliteit, geweld en seksueel overschrijdend gedrag op sociale media

Juul Tielens

(S2998815)

Begeleider: Dr. M. Sentse

Scriptie geschreven in het kader van de Master Forensische Criminologie aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Universiteit Leiden

Datum: 5 juli 2021

Colofon:

1. Stage inclusief scriptie
2. Noord- Holland Samen Veilig - Project Criminele Aanwas
Middelweg 28
1911 EG Uitgeest
Arjen Polstra

Samenvatting

De online en offline wereld zijn voor jongeren tegenwoordig geen gescheiden werelden, maar juist één leefwereld. De ervaringen die zij online opdoen, vormen hoe zij naar de wereld kijken en werken door op hun online én offline gedrag. Sociale media creëren gelegenheden voor bestaande criminaliteitsvormen, maar ook voor nieuwe vormen van criminaliteit en grensoverschrijdend gedrag. In lijn met de sociale leertheorie, lopen jongeren door de blootstelling aan deze criminele en deviante gedragingen en attitudes, het risico om af te glijden richting de criminaliteit, deviant gedrag te vertonen of zelf slachtoffer ervan te worden. Met name risicojongeren hebben een verhoogde kwetsbaarheid. In dit exploratieve onderzoek zijn de ervaringen, gedragingen en attitudes van risicojongeren in de leeftijd 15-23 jaar met betrekking tot verschillende vormen van criminaliteit, geweld en seksueel overschrijdend op sociale media onderzocht. Drie focusgroepen en vijf individuele interviews met 21 risicojongeren in de veiligheidsregio Noord-Holland zijn uitgevoerd. Alle risicojongeren in deze steekproef hadden ervaringen met criminaliteit, geweld en grensoverschrijdend seksueel gedrag op sociale media. De attitudes waren over het algemeen consistent met hun gedrag. Ondanks een aantal beperkingen geeft dit exploratieve onderzoek een dieper inzicht in de digitale leefwereld van risicojongeren.

Sleutelwoorden: Sociale media, risicojongeren, crimineel- en grensoverschrijdend gedrag, attitudes, exploratief onderzoek

‘To approve or disapprove’:

Een exploratief onderzoek naar de ervaringen, attitudes en gedragingen van risicjongeren met betrekking tot criminaliteit, geweld en seksueel overschrijdend gedrag op sociale media

De sociale omgeving heeft een belangrijke rol in crimineel en ander deviant gedrag zoals geweld en seksueel overschrijdend gedrag van jongeren (Akers & Jennings, 2009). Volgens de sociale leertheorie wordt door interactie met de sociale omgeving attitudes overgedragen en gedrag overgenomen (Akers, 1973; Akers et al., 1979; Akers & Jennings, 2009). Sinds de komst van het internet, sociale media en smartphones is het dagelijkse leven van jongeren steeds meer verworven met technologie (Subrahmanyam & Šmahel, 2011; Weerman, 2019). De sociale interactie van jongeren speelt tegenwoordig met name *online* op internet en sociale media af en maakt dat de sociale interacties van jongeren voor een groot deel zijn verschoven van de offline wereld, naar de online wereld (Dvoryanchikov et al., 2020; Lowry, 2016). Bovendien zijn de offline en online wereld van jongeren met elkaar verweven en toont onderzoek aan dat jongeren hun offline en online sociale interacties ervaren als een coherente ervaring (Livingstone et al., 2011; Livingstone, 2009). Door deze ontwikkelingen fungeren sociale media platforms volgens McCuddy en Vogel (2015) als belangrijke *agents of socialization*, aangezien jongeren worden blootgesteld aan attitudes en gedragingen van een breed scala aan factoren en actoren. Dit heeft mogelijk ook implicaties voor crimineel en ander deviant gedrag door jongeren.

Sociale media en de verandering van crimineel en deviant gedrag

Sociale media is een verzamelbegrip voor alle online platforms en wordt gekenmerkt door: (1) snelheid, (2) onbegrensde deelmogelijkheden van informatie en (3) interactie (McCuddy & Vogel, 2015). Via sociale media wordt *content* in de vorm van teksten, foto's, video's en audiofragmenten met een groot publiek gedeeld (Boyd, 2014). In Nederland spenderen jongeren tussen de 15 en 23 jaar gemiddeld drie uur per dag op sociale media (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2018; CBS, 2019). Op dit moment zijn de populairste platforms onder jongeren in deze leeftijdscategorie: Snapchat, Instagram, Whatsapp, TikTok

en Youtube (Van der Veer et al., 2021). Sociale media zijn bijzonder aantrekkelijk voor jongeren van de leeftijd 15 tot 23 jaar oud, omdat het veel autonomie en controle verschaft over hun activiteiten en met wie, wanneer en hoe ze communiceren (Subrahmanyam & Šmahel, 2011; Veldhuis et al., 2020). Bovendien bieden sociale media kansen die aansluiten bij hun leeftijdsfase zoals: exploratie, zelfexpressie en identiteitsvorming (Veldhuis et al., 2020; Shapiro, 2014). Onderzoekers waarschuwen echter voor de gevaren van sociale media (McCuddy & Vogel, 2015; Valkenburg & Peters, 2007; Weerman, 2019). Door sociale media worden jongeren namelijk blootgesteld aan criminele en deviante gedragingen en attitudes die niet langer beperkt zijn tot de traditionele geografische grenzen van de buurt, school en de straat (McCuddy & Vogel, 2015; Weerman, 2019). Sociale media hebben op verschillende manieren een rol bij deze verandering en er is een doorwerking op jongeren zichtbaar.

Allereerst bieden sociale media mogelijkheden om traditionele criminele en deviante gedragingen gemakkelijker, sneller en anoniemer ten uitvoer te brengen en bovendien een veel groter publiek te bereiken. Te denken valt aan illegale drugs- en wapenhandel via sociale media en verschillende vormen van geweld, maar ook *cyberbviolence* (Van der Bruggen, 2015; Kerstens & Veenstra, 2013). De term *cyberviolence* omvat alle online vormen van geweld en agressief gedrag, al dan niet van seksuele aard, zoals: online bedreiging, belediging, het verspreiden van haatberichten en cyberpesten (Van der Bruggen, 2015). Deze vormen verschillen niet veel van de offline varianten (Kerstens & Veenstra, 2013). Er zijn echter een aantal verschillen waardoor *cyberviolence* een grotere impact heeft. Via sociale media kunnen de vormen namelijk voortdurend plaatsvinden. Daarnaast kan een grote groep sociale media-gebruikers bereikt worden en eraan deelnemen. Tot slot kan men anoniem op sociale media ageren, waardoor men onder de radar blijft. De anonimiteit lijkt een van de voornaamste redenen te zijn waardoor mensen online eerder geneigd zijn om grensoverschrijdend gedrag te vertonen (Suler, 2004). Onderzoek toont aan dat jongeren sociale media platforms gebruiken voor het verspreiden van roddels en haatberichten, cyberpesten en mensen te beledigen en te bedreigen (Van der Bruggen, 2015; Wang et al., 2019).

Ten tweede zijn nieuwe criminaliteitsvormen ontstaan, zoals vormen van fraude en oplichting en vormen van seksueel overschrijdend gedrag: *sexting* en *exposing* (Roks & Monshouwer, 2020; Van Ouytsel et al., 2017). *Phishing* is een nieuwe vorm van oplichting, waarbij oplichters online persoonlijke gegevens (zoals bankgegevens) ontfoetselen om geld te stelen (Lastdrager, 2014). Alhoewel phishing niet zozeer gericht is op jongeren, maken criminelen gebruik van jongeren voor het witwassen van geld dat is verkregen door phishing (Roks & Monshouwer, 2020). Via berichten op sociale media worden jongeren geronseld als zogenaamde geldezel. De afgelopen jaren is een toename zichtbare zichtbaar van criminelen die gebruik maken van sociale media platforms om jongeren te verleiden hun bankpas en pincode af te staan voor een (kleine) financiële vergoeding (Roks & Monshouwer, 2020; Bekkers et al., 2020). *Sexting* is het delen van seksueel getinte foto's, video's of berichten via media (Ringrose et al., 2012). Alhoewel sexting een rol kan spelen bij de seksuele ontwikkeling van jongeren, zijn er ook risico's aan verbonden, zoals het ongeoorloofd verspreiden van het materiaal en de emotionele- en psychische gevolgen naar aanleiding van het ongeoorloofd verspreiden (Ricketts et al., 2014). *Exposing* verwijst naar het 'ontmaskeren' van de afgebeelde persoon op het seksueel getinte beeldmateriaal via sociale media. Er is zowel een toename zichtbaar van jongeren die slachtoffer worden van *exposing*, als jongeren die dader zijn van *exposing* (Albalhaj, 2020).

Ten derde maken criminelen gebruik van sociale media om jongeren te rekruteren voor de criminaliteit. Dit betreft bijvoorbeeld, zoals reeds genoemd, het ronselen van geldezels (Schoenmacker, 2021). Er zijn echter ook signalen dat criminelen jongeren via de sociale media platforms Snapchat en Instagram benaderen voor de drugscriminaliteit (Van Beek, 2020; Schoenmacker, 2021). Zo blijkt uit onderzoek dat criminelen bewust kwetsbare doelgroepen benaderen voor criminele uitbuiting (De Jong, 2017). Het gaat hier om jongeren die door risicofactoren makkelijk beïnvloedbaar zijn. Zo signaleren professionals dat jongeren die kwetsbaar zijn voor het ontwikkelen van schulden, ook kwetsbaar zijn voor criminele uitbuiting (Van Beek et al., 2020). Dit betreft bijvoorbeeld een laag

opleidingsniveau, verslavingsproblematiek en de behoefte hebben om erbij te horen (Hoeve et al., 2011).

Ten vierde bieden sociale media een podium voor de straatcultuur. Criminelen, problematische jeugdgroepen en gangs manifesteren zich steeds meer online. Met luxe, weelde en geld (afkomstig uit criminele activiteiten) wordt online geshowed. Dit geeft de impressie van succes en wordt status aan verbonden (De Jong, 2007; Van den Broek, 2013; Weerman, 2019). Het is niet zozeer een getrouwe afspiegeling van de werkelijkheid, maar een *performance* die een impressie geeft van de straatcultuur, identiteit en imago (De Jong, 2007; Roks & Van den Broek, 2017). Het beeld van succes, rijkdom en status dat op sociale media wordt geschetst heeft een grote aantrekkingskracht op jongeren (Roks & Van den Broek, 2017; Weerman, 2019). Zo is een doorwerking zichtbaar van de *online performance* van de straatcultuur op jongeren die niet zozeer onderdeel uitmaken van een groep of de straatcultuur, maar wel op sociale media poseren met wapens, drugs, stapels geld en luxe artikelen (Van den Broek, 2017; Roks & Van den Broek, 2017; Weerman, 2019).

Ten vijfde lijken sociale media tegenwoordig ook een faciliterende functie te hebben bij fysiek geweld. Geweld en dreiging met geweld op sociale media leidt tot geweld in de offline wereld (Irwin-Rogers & Pinkney, 2017; Patton et al., 2014; Peterson & Densley, 2017). Denk aan de rellen rondom de avondklok en grootschalige vechtpartijen op straat tussen jongeren onderling (De Gelderlander, 2020; NOS, 2021; Grosfeld, 2021). Vechtpartijen worden online gepland en content met betrekking tot de vechtpartijen wordt vervolgens via sociale media gedeeld (Patton et al., 2014; De Gelderlander, 2020).

In lijn met de sociale leertheorie, lopen jongeren dus door de blootstelling aan deze criminele en deviante gedragingen en attitudes, het risico om af te glijden richting de criminaliteit, deviant gedrag te vertonen of zelf slachtoffer ervan te worden (Van Ouytsel et al., 2017; Patton et al., 2014). Met name jongeren die met verschillende risicofactoren kampen in hun leven, de zogenaamde risicjongeren, hebben een verhoogde kwetsbaarheid (Collins, 2001; Resnick & Burt, 1996). Indien een jongere met één of meerdere risicofactoren te maken heeft, wordt een jongere aangemerkt als risicjongere (Schoeni & Ross, 2005).

Risicofactoren belemmeren de gunstige ontwikkeling van jongeren richting de volwassenheid (Resnick & Burt, 1996; Collins, 2001; Schoeni & Ross, 2005). Dit zijn omstandigheden zoals: opgroeien in een arme buurt en gezin, het hebben van schulden, problemen ervaren op school, problemen in het gezinsleven, psychische- en verslavingsproblematiek en een laag opleidingsniveau (Resnick & Burt, 1996; Schoeni & Ross, 2005). Hoe meer risicofactoren een jongere in zijn of haar leven heeft, des te groter de kans dat hij of zij betrokken raakt bij crimineel en/of ander deviant gedrag (Hawkins et al., 1992). Weinig is echter bekend over de ervaringen en attitudes van risicojongeren met betrekking tot criminaliteit, geweld en seksueel overschrijdend gedrag op sociale media. Huidig onderzoek is gericht op deze onderwerpen ter vergroting van de kennis.

Sociale leertheorie, attitudes, gedrag en sociale media

Maar hoe draagt blootstelling aan criminaliteit, geweld en seksueel overschrijdend gedrag bij aan de ontwikkeling van criminele en deviante attitudes en gedragingen? Volgens de sociale leertheorie worden attitudes ten opzichte van crimineel en deviant gedrag ontwikkeld doormiddel van observatie, imitatie en bekrachtiging. De theorie stelt dat bekrachtiging zowel positief als negatief kan plaatsvinden. Positieve bekrachtiging betreft goedkeuring van gedrag of attitude, zoals bijvoorbeeld het krijgen van respect of lof. Afkeuring van gedrag of attitude is een vorm van negatieve bekrachtiging. Dit is bijvoorbeeld het verlies van respect of het ontvangen van kritiek (Akers et al., 1979; Akers & Jennings, 2009). Via sociale media observeren jongeren het gedrag van anderen en imiteren mogelijk dit gedrag als jongeren waarnemen dat het gedrag positief wordt bekrachtigd door anderen. Aanvullend stelt de differentiële associatheorie dat jongeren aan het gedrag conformeren dat het meest waargenomen (Sutherland, 1947). Aangezien de offline en online wereld van jongeren met elkaar zijn verweven, hebben jongeren die in een digitale sociale omgeving verkeren met positieve attitudes ten opzichte van crimineel en deviant gedrag en bovendien frequent hiermee in aanraking komen, volgens deze theorie dus een verhoogde kans om zowel offline als online aan deze gedragingen te conformeren (Livingstone et al., 2011; Hawdon, 2012).

De sociale omgeving vormt dus voor een groot deel de attitudes van jongeren. Een attitude is de houding die een persoon heeft tegenover een onderwerp of gedrag (Akers & Jennings, 2019). Het is een complex psychologisch concept dat verschillende aspecten heeft, die onderling met elkaar samenhangen (Shrigley et al., 1998). Volgens Jain (2014) zijn er drie verschillende aspecten die een attitude impliceren, namelijk een cognitief-, affectief- en gedragsmatig aspect. Het cognitieve aspect refereert naar alle kennis, gedachten en opvattingen met betrekking tot een stimulus (Jain, 2014). Het affectieve aspect is een emotionele respons op een stimulus, waaruit een gevoel of een emotie blijkt. Het gedragsmatige aspect heeft betrekking op de acties of observeerbare reacties op een stimulus. Dit zijn alle handelingen en intenties tot handelen die (toekomstig) gedrag impliceren en weerspiegelen de psychologische- en sociaalpsychologische kenmerken van een individu. Een gedragshandeling kan dus wijzen op een bepaalde attitude. Door het internet en sociale media heeft gedrag een offline en online variant. Enerzijds is online gedrag de tegenhanger van offline gedrag (Herring, 2004). Het is gedrag dat in de realiteit gebeurt, maar dat gemedieerd wordt door de technologie. Anderzijds is online gedrag het verlengde van offline gedrag. Het is namelijk een vorm van sociaal gedrag dat plaatsvindt in de virtuele ruimte en tot op zekere hoogte de individuele psychologische en sociaalpsychologische kenmerken van de gebruiker weerspiegelt (Dvoryanchikov et al., 2020).

Akers en Jennings (2009) onderscheiden vier soorten attitudes ten opzichte van crimineel en deviant gedrag: positieve attitudes, negatieve attitudes, neutrale attitudes en conventionele attitudes. Een positieve attitude is de overtuiging dat het plegen van deviant gedrag acceptabel en moreel juist is en is bovendien een sterke voorspeller voor (toekomstig) gedrag. Een negatieve attitude is de overtuiging dat het gedrag onacceptabel is en moreel onjuist en is daarbij een contra-indicatie voor (toekomstig) crimineel en deviant gedrag. Neutraliserende attitudes zijn overtuigen die bepaald gedrag rationaliseren en rechtvaardigen. Akers (2019) stelt dat neutraliserende attitudes vaak ten grondslag liggen aan positieve attitudes. Middels neutraliserende attitudes wordt crimineel en deviant gedrag

namelijk gerechtvaardigd. Conventionele attitudes zijn daarentegen een contra-indicatie voor crimineel en deviant gedrag aangezien deze attitudes pro-sociaal gedrag bevorderen (Akers & Jennings, 2009; Akers, 2019).

Verschillende onderzoeken hebben een positief verband aangetoond tussen attitudes en het vertonen van crimineel en deviant gedrag. Zo blijkt uit onderzoek van Hardyns en anderen (2020) naar drugshandel onder jongeren tussen de 16 en 21 jaar dat de jongeren die betrokken waren bij drugshandel hoofdzakelijk positieve attitudes hadden met betrekking tot deze vorm van criminaliteit. Bovendien blijkt uit onderzoek naar agressief gedrag van jongeren dat zowel jongens als meiden die meer positieve attitudes hebben met betrekking tot geweld, zowel offline als online meer gewelddadig gedrag vertonen (Burton et al., 2013). Daarbij blijkt uit onderzoek dat jongeren die agressief gedrag vertonen via sociale media eerder de overtuiging hebben dat geweld normatief gedrag is (Hinduja & Patchin, 2013; Williams & Guerra, 2007). Eenzelfde bevinding is gevonden met betrekking tot sexting. Verschillende studies vonden een positief verband tussen de mate waarin jongeren betrokken waren bij sexting en hun attitudes (Lee et al., 2013; Strassberg et al., 2013; Walrave et al., 2015). Jongeren die frequent betrokken waren bij sexting hadden positieve attitudes ten opzichte van dit gedrag. Jongeren met negatieve attitudes waren daarentegen minder snel betrokken bij sexting en exposing (Strassberg et al., 2013).

Huidig onderzoek

Jongeren worden door de mogelijkheden van sociale media blootgesteld aan criminaliteit en andere online vormen van deviant gedrag, zoals geweld en seksueel overschrijdend gedrag. Bevindingen uit de literatuur en berichten uit de media tonen aan dat jongeren in de leeftijdscategorie 15 tot 23 jaar in aanraking komen met en, in sommige gevallen, betrokken zijn bij vormen van criminaliteit, geweld en seksueel overschrijdend gedrag, zoals drugshandel, showen met crimineel verkregen geld, online vormen van fraude en oplichting, vechtpartijen, verbaal geweld, sexting en exposing. Alhoewel onderzoek is verricht naar de effecten van sociale media op attitudes en in het verlengde het crimineel en deviant gedrag van jongeren, is er in verhouding relatief weinig onderzoek naar

risicjongeren verricht. Dit is echter een belangrijke doelgroep om meer onderzoek naar te verrichten, aangezien zij extra kwetsbaar zijn om te conformeren aan crimineel en deviant gedrag of slachtoffer hiervan te worden (Van Ouytsel et al., 2017; Patton et al., 2014). Daarbij is het noodzakelijk om de attitude die ten grondslag ligt aan het gedrag van risicjongeren aan het licht te brengen om de ongewenste effecten van sociale media op het gedrag van risicjongeren te minimaliseren (Pagani & Mirabello, 2011). In bestaande onderzoeken is bovendien nauwelijks ruimte voor de eigen interpretatie en betekenisgeving van risicjongeren, terwijl het juist van belang is om kennis te hebben over hoe jongeren zélf media-inhoud interpreteren en er betekenis aan geven (Eder & Fingerson, 2001). De kennis omtrent de ervaringen, attitudes en gedragingen van risicjongeren op sociale media kan mogelijk informatie verschaffen over hoe dit in de praktijk en beleid toegepast kan worden.

Dit exploratieve onderzoek zet de aanzet voor het dichten van dit ‘kennis-gat’ door met risicjongeren tussen 15 tot 23 jaar in gesprek te gaan over hun ervaringen, attitudes en gedragingen met betrekking criminaliteit, geweld en seksueel overschrijdend gedrag op sociale media. Drie onderzoeksvragen staan centraal: (1) *Wat zijn de ervaringen van risicjongeren met betrekking tot criminaliteit, geweld en seksueel overschrijdend gedrag op sociale media?* (2) *Wat zijn de attitudes van risicjongeren met betrekking tot criminaliteit, geweld en seksueel overschrijdend gedrag op sociale media?* (3) *Hoe verhouden de attitudes zich tot het online- en offline gedrag van risicjongeren met betrekking tot criminaliteit, geweld en seksueel overschrijdend gedrag op sociale media?*

Het doel van huidig onderzoek is tweeledig. Allereerst is het doel inzicht krijgen in de ervaringen, attitudes en gedragingen van risicjongeren in de leeftijd van 15 tot 23 jaar met betrekking tot drie thema's: (1) criminaliteit, (2) geweld en (3) seksueel overschrijdend gedrag op sociale media. De thema's zijn verdeeld in onderwerpen waarvan uit de media en literatuur blijkt dat jongeren hierbij betrokken zijn of mee in aanraking komen, maar de betrokkenheid van risicjongeren niet zozeer blijkt of onderbelicht is. Thema 1 omvat de onderwerpen: fraude en oplichting, drugshandel en showen met luxe artikelen verkregen uit crimineel geld. Thema 2 omvat de onderwerpen: showen met wapens, vechtpartijen en

verbaal geweld en thema 3 omvat de onderwerpen: sexting en exposing. Het tweede doel is onbekende fenomenen met betrekking tot criminaliteit, geweld en seksueel overschrijdend gedrag waar risicojongeren mee in aanraking komen aan het licht te brengen. De onderwerpen van de drie thema's dienen als *trigger* hiertoe. Door in gesprek te gaan over de thema's en bijbehorende onderwerpen kunnen namelijk ervaringen, associaties, opvattingen en emoties teweeggebracht worden en mogelijk nieuwe fenomenen doen oplichten (Vanderveen, 2008).

Methode

Onderzoeksopzet

Er is gekozen voor een kwalitatieve onderzoekbenadering met een exploratief karakter. De aandacht bij exploratief onderzoek ligt niet zozeer op het ontwikkelen van theorieën, maar juist op het ontwikkelen van kennis (Aken, 1994). De betekenisgeving in de bewoording van de respondenten staat in kwalitatief onderzoek centraal (Braun & Clarke, 2013). Daarnaast houdt kwalitatief onderzoek rekening met de complexiteit van de echte wereld, biedt ruimte voor de risicojongeren om vanuit hun eigen leefwereld, kaders en termen te spreken en te denken. Als gevolg hiervan kunnen resultaten en fenomenen naar boven komen die van tevoren niet zijn voorzien (Bryman, 2016).

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van triangulatie van methoden, namelijk semigestructureerde interviews en semigestructureerde focusgroepen. De combinatie van methoden is bevorderlijk voor de validiteit van het onderzoek (Kleemans et al., 2008). Verschillende gegevens worden verzameld en tegen elkaar afgewogen (Kleemans et al., 2008; Noaks & Wincup, 2004). Bovendien worden waarnemingen herhaald en diverse elementen van fenomenen opgelicht (Boeije, 2005). In interviews draait het gesprek om de persoonlijke ervaringen, attitudes en waarnemingen waarbij de interactie tussen de geïnterviewde en de interviewer centraal staat (Bryman, 2016). Een interview levert een diepgaand beeld van de persoonlijke leefwereld van een risicojongere. Geïnterviewden kunnen echter informatie achterhouden of verdraaien, vooral als 'de waarheid' inconsistent is met het persoonlijke zelfbeeld en de geïnterviewde indruk op de interviewer wil maken

(Fielding, 1994). Bij focusgroepen heeft de interactie tussen de interviewer en de geïnterviewde een minder prominente rol in het gesprek. Bij focusgroepen worden verschillende respondenten tegelijkertijd over een fenomeen geïnterviewd. Respondenten hebben de ruimte om met elkaar in discussie te gaan, elkaar te bevragen en commentaar te leveren op elkaars ervaringen en attitudes (Duggleby, 2005). Deze interactie brengt overeenkomsten en verschillen aan het licht. Bovendien levert een focusgroep een breed scala aan perspectieven en ervaringen op en komt informatie over fenomenen en verschillende aspecten van fenomenen naar voren (Lambert & Loïselle, 2008).

Procedure

Er is gebruik gemaakt van doelgerichte selectie van respondenten. Deze methode van selectie sluit aan bij het doel van het onderzoek (Selm, 2007). Het onderzoek draait immers om de ervaringen, attitudes en het gedrag van een specifieke doelgroep, namelijk risicjongeren. Twee inclusiecriteria zijn door de onderzoeker gehanteerd: leeftijd tussen de 15 en 23 jaar oud en de aanwezigheid van één of meerdere risicofactoren ten tijde van het onderzoek. Dit betekent dat de jongeren ten tijde van het onderzoek kampten met gedrags- en/of psychische problematiek, financiële problematiek, problemen op school en/of gezinsleven en daarmee een risico vormden om af te glijden naar de criminaliteit, het vertonen van deviant gedrag of slachtoffer te worden. Er is gestreefd naar een heterogene steekproef. De risicofactoren zijn namelijk uiteenlopend, één of meerdere risicofactoren kunnen tegelijk aanwezig zijn en verschillen in intensiteit (Resnick & Burt, 1996). Theoretische verzadiging is quasi onmogelijk door de opzet van het onderzoek en de heterogeniteit van de onderzoekspopulatie (Hennink et al., 2017). Heterogeniteit in type en ernst van risico's is nagestreefd door organisaties te selecteren die gericht zijn op uiteenlopende populaties van risicjongeren op verschillende locaties in de veiligheidsregio Noord-Holland.

De werving van de respondenten vond plaats tussen maart 2021 en april 2021 via contacten met jongerenwerkers uit de veiligheidsregio Noord-Holland. De interviews en focusgroepen zijn in dezelfde periode afgenomen door de onderzoeker. Er is doelbewust

gekozen het contact met de risicjongeren via jongerenwerkers te laten verlopen.

Risicjongeren zijn namelijk een moeilijk toegankelijke doelgroep waar lastig contact mee te leggen is als buitenstaander (Emmel et al., 2007). Jongerenwerkers staan in nauw contact met deze jongeren en hebben kennis van de achtergrond en problematieken van de jongeren (De Wit et al., 2019). Dit verhoogt de kans dat de juiste onderzoekspopulatie deelneemt aan het onderzoek en daarmee de representativiteit en generaliseerbaarheid van het onderzoek (Kleemans et al., 2008). Bovendien hebben jongerenwerkers doorgaans een goede verstandhouding en een vertrouwensband met de jongeren, waardoor zij makkelijker risicjongeren kunnen overtuigen om deel te nemen aan het onderzoek (Emmel et al., 2007).

In totaal zijn vijftien jongerenwerkers van vier verschillende organisaties telefonisch en via e-mail benaderd met informatie over het doel van het onderzoek, de onderzoeksopzet en de uitnodiging om jongeren voor het onderzoek te werven. De jongerenwerkers waren werkzaam bij de volgende organisaties: Meewering Den Helder, Youth For Christ Alkmaar, Stichting Welzijn Velsen-Beverwijk en Stichting Welzijn Castricum. Vijf jongerenwerkers hebben uiteindelijk medewerking verleend. Van de overige benaderde jongerenwerkers verleenden drie jongerenwerkers geen medewerking wegens gebrek aan tijd, twee jongerenwerkers waren van mening dat ze geen risicjongeren konden overtuigen om deel te nemen aan het onderzoek en vijf jongerenwerkers gaven geen respons op de verstuurd e-mails en telefoongesprekken.

Op verzoek van de onderzoeker hebben de jongerenwerkers risicjongeren benaderd met informatie over het doel en de opzet van het onderzoek en de vraag of ze wilden deelnemen aan het onderzoek. De informatie over het doel en de opzet van het onderzoek staat weergegeven in Bijlage 1 en Bijlage 2. Ter waarborging van de representativiteit van het onderzoek heeft de onderzoeker de inclusiecriteria waaraan de respondenten moesten voldoen zowel telefonisch als via mail aan de jongerenwerkers doorgegeven. Bovendien is de jongerenwerkers verzocht om de risicofactoren van de jongeren aan de onderzoeker door te geven, zodat beoordeeld kon worden of de jongeren daadwerkelijk aan de inclusiecriteria voldeden. Drie jongerenwerkers wilden geen informatie verschaffen over de risicofactoren

van de respondenten wegens schending van de professionele integriteit en angst voor het schaden van de vertrouwensband. De mogelijke gevolgen voor de representativiteit van het onderzoek worden meegenomen in de limitaties van het onderzoek.

Voorafgaand aan de interviews en focusgroepen is het doel van het onderzoek en de opzet van de gesprekken uitgelegd, evenals het vertrouwelijke karakter van de interviews en focusgroepen. De respondenten werden op de hoogte gebracht dat ze ten alle tijden hun deelname konden verbreken en vragen onbeantwoord konden laten. Aan de respondenten is bovendien toestemming gevraagd voor opname van het onderzoek voor wetenschappelijke doeleinden. Vervolgens is een *informed consent* voorgelegd waarin bovenstaande informatie stond weergegeven en werd de respondenten verzocht deze te ondertekenen (zie Bijlage 1). Alle gesprekken zijn opgenomen met audio en duurden tussen de 60 en 90 minuten. Om de anonimiteit van de respondenten te waarborgen zijn de namen van de respondenten geanonimiseerd door toekenning van een code aan elke respondent (R1-R21).

Respondenten

Enkel jongeren tussen de 15 en 23 jaar die tot de doelgroep risicojongeren behoren, zijn door jongerenwerkers benaderd. In totaal zijn 35 risicojongeren (24 mannen, 9 vrouwen) benaderd. Uiteindelijk namen 21 risicojongeren deel aan het onderzoek (15 mannen, 5 vrouwen). De gemiddelde leeftijd van de respondenten was 17.7 jaar. De respondenten komen geografisch gezien uit Noord-Holland met een spreiding tussen dorpen en middelgrote steden. In Tabel 1 staan de respondentkenmerken weergegeven.

Om uitval van respondenten te voorkomen, hadden de respondenten de keuze aan welk type gesprek ze wilden deelnemen. Acht respondenten hebben toestemming gegeven om deel te nemen aan een individueel interview. Uiteindelijk zijn vijf interviews (5 mannen, 0 vrouwen) afgenomen. Drie respondenten zijn namelijk niet komen opdagen wegens onbekende redenen. Zestien respondenten gaven aan deel te willen nemen aan een focusgroep. Drie focusgroepen hebben plaatsgevonden. Aan de eerste focusgroep namen vijf respondenten deel (5 mannen, 0 vrouwen), aan de tweede focusgroep vier respondenten (1 man, 3 vrouwen) en de derde focusgroep bestond uit zes respondenten (4 mannen, 2

vrouwen). Elf respondenten gaven geen toestemming tot deelname. De redenen voor non-respons liepen uiteen: gebrek aan tijd, gebrek aan interesse of *Covid-19* gerelateerde redenen.

Interviews en focusgroepen

De interviews en focusgroepen waren semigestructureerd van opzet. Er is gewerkt met een *topic-list*, met *topics* en vragen over sociale media gebruik, attitudes en gedrag (zie Bijlage 2). Tevens is visuele content aan de respondenten voorgelegd (zie Bijlagen 3-5) en zijn vragen over de content aan de respondenten gesteld op basis van de *topics*. De vragen tijdens de interviews en focusgroepen zijn flexibel toegepast, zodat de respondenten zelf onderwerpen konden inbrengen en er ruimte was om over bepaalde onderwerpen door te vragen. Verschillende technieken, gebaseerd op onderzoek van Bergen en Labonté (2020), zijn toegepast om te voorkomen dat respondenten sociaal-wenselijke antwoorden gaven, zoals: het stellen van indirecte vragen en vervolgvragen, vragen herhalen en confirmeren dat de gegeven antwoorden niet verkeerd zijn. Tijdens het afnemen van de interviews en focusgroepen is rekening gehouden met de betekenisgeving die risicjongeren aan hun uitspraken geven door expliciet te vragen naar hun achterliggende redenen, gedachten en gevoelens.

De attitude is uitgevraagd door vragen te stellen met betrekking tot de houding van de respondent. Zowel impliciet als expliciet is gevraagd naar de attitude en het gedrag van de respondenten. Expliciete vragen zijn bijvoorbeeld: 'Wat vind je hiervan?', 'Hoe sta je hiertegenover?', 'Wat doe je bij het zien van deze content?'. Bij impliciete vragen is niet direct gevraagd naar een specifieke attitude of houding, maar is doorgevraagd op reacties met vragen als: 'Waarom vind je dit?', 'Kun je dit verklaren?' of 'Hoe reageerde je hierop?' Het gedrag van risicjongeren is uitgevraagd door vragen te stellen met betrekking tot handelingen die jongeren verrichten. Dit betreft zowel online als offline handelingen. Online handelingen zijn alle bewuste en onbewuste handelingen, gedragingen en activiteiten die risicjongeren op sociale media verrichten. Offline handelingen zijn alle handelingen van

risicjongeren waarbij de online sociale media- omgeving niet aan te pas komt. Het zijn de handelingen die verricht worden in de offline wereld (Bovina & Dvoryanchikovic, 2020).

Tabel 1

Overzicht respondentkenmerken

Code	Leeftijd	Geslacht	Design
R1	17	Man	Interview
R2	21	Man	Interview
R3	21	Man	Interview
R4	23	Man	Interview
R5	17	Man	Interview
R6	17	Man	Focusgroep 1
R7	16	Man	Focusgroep 1
R8	17	Man	Focusgroep 1
R9	16	Man	Focusgroep 1
R10	15	Man	Focusgroep 1
R11	18	Man	Focusgroep 2
R12	21	Vrouw	Focusgroep 2
R13	17	Vrouw	Focusgroep 2
R14	16	Vrouw	Focusgroep 2
R15	15	Vrouw	Focusgroep 3
R16	17	Man	Focusgroep 3
R17	15	Vrouw	Focusgroep 3
R18	18	Man	Focusgroep 3
R19	16	Man	Focusgroep 3
R20	17	Man	Focusgroep 3
R21	22	Vrouw	Focusgroep 3

Opzet interviews en focusgroepen

De interviews en focusgroepen zijn in twee delen opgedeeld. Het eerste deel van het gesprek had verschillende doelen. Het voornaamste doel was een vertrouwensband en goede verstandhouding creëren tussen de interviewer en de respondenten. Een goede vertrouwensband en verstandhouding zorgt ervoor dat respondenten over gevoelige en controversiële onderwerpen kunnen praten, hun attitudes blootstellen en verhoogt de kans dat de respondenten meer bereid zijn mee te werken (Heldens & Reysnoo, 2005).

Voorafgaand aan de gesprekken zijn de respondenten medegedeeld dat de informatie die zij geven uitsluitend gebruikt wordt voor wetenschappelijke doeleinden, dat de gesprekken anoniem verwerkt worden en dat de opnames na afloop worden verwijderd. Bovendien is aan de start van het gesprek aandacht besteed om de respondenten te leren kennen. Het tweede doel was een algemeen beeld schetsen van het sociale media gebruik van de respondenten met vragen als: 'Op welke sociale media platforms ben je actief waarom?' en 'Wat voor content komt er voorbij op je tijdlijn?'. Het derde doel was het verkennen van de ervaringen en attitudes van de respondenten met betrekking tot de onderwerpen die in het tweede deel van het gesprek centraal stonden, namelijk criminaliteit, geweld en seksueel overschrijdend gedrag op sociale media. Indirecte vragen gesteld zijn gesteld over deze onderwerpen om ruimte te bieden voor het eigen perspectief en ervaringen van de respondenten en om inzicht te krijgen in hoeverre respondenten uit eigen beweging de onderwerpen aanhaalden. Vragen waren bijvoorbeeld: 'Kun je voorbeelden van content geven die je afkeurt op sociale media?' en 'Wat zijn de trends en activiteiten op sociale media?'.

In het tweede deel van de interviews en focusgroepen zijn visuele afbeeldingen getoond met betrekking tot de hoofdthema's: (1) criminaliteit en sociale media, (2) geweld en sociale media en (3) seksuele overschrijdend gedrag en sociale media. Het tonen van afbeeldingen dient als middel om het gesprek op gang te brengen over de drie thema's en inzicht te krijgen in hoeverre respondenten in aanraking komen met de thema's en wat hun ervaringen en attitudes zijn. Het voorleggen en bespreken van de afbeeldingen kan namelijk ervaringen, associaties, opvattingen en emoties teweegbrengen over de thema's en mogelijk nieuwe fenomenen oplichten (Vanderveen, 2008). Tevens worden de thema's meer bespreekbaar gemaakt, omdat er niet gefocust wordt op de respondent, maar op de afbeeldingen (Clark-Ibáñez, 2004). De thema's zijn afzonderlijk van elkaar getoond. Per thema zijn verschillende stellingen, nieuwsberichten en content op sociale media over de thema's verzameld. De selectie van afbeeldingen en onderwerpen is gebaseerd op bestaand onderzoek en uitingen in de media.

Thema 1 had als onderwerpen: drugshandel op sociale media, fraude en oplichting en showen met crimineel verkregen geld. Afbeeldingen zijn verkregen uit de onderzoeken van Roks (2020), Roks en anderen (2020) en Roks en Van den Broek (2020). De onderwerpen van Thema 2 omvat verschillende uitingen van fysiek geweld (o.a. vechtpartijen), verbaal geweld (o.a. cyberpesten, beledigen en discriminatie) en verwante gedragingen (o.a. showen met wapens). Een afbeelding is een screenshot van een fragment van een videoclip van een drillrapgroep dat naar voren komt in het onderzoek van Van den Broek (2017) over de straatcultuur en de digitale wereld (Youtube, 2019). De afbeeldingen over verbaal geweld bevatten de titels van nieuwsberichten (RTL Nieuws, 2020; De Gelderlander, 2020; Fortuin, 2018). Thema 3 omvat de onderwerpen sexting en exposing. De afbeeldingen met betrekking tot sexting en exposing zijn verkregen uit mediaberichten en content op sociale media (Matsakis, 2017; NOS, 2014; NieuwsBv, 2020; Instagram, 2021). Bovendien heeft de onderzoeker gericht gezocht naar content met een seksuele context. Op Instagram en Snapchat zijn de termen 'sexy', 'body' en 'lingerie' ingevoerd. Een afbeelding met een duidelijke referentie naar seks is vervolgens geselecteerd (Instagram, 2021).

De semigestructureerde interviews en focusgroepen zijn uitgevoerd door de onderzoeker. Interview 5 en focusgroep 2 vonden digitaal via MsTeams plaats wegens Covid-19 gerelateerde redenen. De overige gesprekken zijn in jongerencentra op drie verschillende locaties afgenomen. De vijf individuele interviews vonden plaats in Den Helder, focusgroep 1 in Castricum en focusgroep 3 in Alkmaar.

Analyse

De interviews en focusgroepen zijn getranscribeerd en geanalyseerd met behulp van het softwareprogramma Nvivo. De audio-opname is exact overgeschreven, inclusief stopwoorden, onderbrekingen en hoorbare emoties. De respondenten zijn weergegeven als R1-R21 en de onderzoeker als 'I'. De data zijn geanalyseerd aan de hand van thematische analyse (Braun & Clark, 2013; Baarda et al., 2005). Verschillende fasen zijn doorlopen, waarbij continu is gezocht naar patronen die relevant konden zijn voor beantwoorden van de onderzoeksvragen.

Tijdens de eerste fase zijn initiële codes gegenereerd waarbij de focus lag op expliciete uitspraken van de respondenten. De uitspraken zijn in verschillende categorieën samengevoegd. Dit heeft geleid tot een codeerschema van in totaal 202 codes.

De tweede fase stond in het teken van het identificeren van thema's. De 202 codes zijn geanalyseerd, gestructureerd en samengevoegd in potentiële thema's. Daarnaast is onderscheid gemaakt tussen hoofdthema's en subthema's. De hoofdthema's waren (1) criminaliteit en sociale media, (2) geweld en sociale media en (3) seksueel overschrijdend gedrag en sociale media. Per hoofdthema zijn verschillende subthema's met subcategorieën en variaties toegewezen naar aanleiding van de reacties van de respondenten op de getoonde content. Per subthema zijn vier subcategorieën toegewezen: 'positieve attitude', 'negatieve attitude', 'gedrag' en 'rol sociale media'. De subcategorieën 'positieve attitude' en 'negatieve attitude' zijn geconstrueerd op basis van onderzoek van Akers en Jennings (2019). Bij de beoordeling van de uitspraken van de respondenten zijn de affectieve-, gedragsmatige- en cognitieve aspecten van een attitude in overweging genomen. Een voorbeeld is de uitspraak "Ik vind dat echt niet kunnen". Dit is een cognitieve attitude, waaruit een expliciete afkeuring blijkt. Deze uitspraak is aan de subcategorie 'negatieve attitude' toegewezen. De uitspraak "Ik vind dat grappig" is een voorbeeld van een affectieve attitude die aan de subcategorie 'positieve attitude' is toegewezen. Gedragingen waaruit een attitude blijkt, het gedragsmatige aspect van een attitude, zijn ook toegewezen aan de subcategorieën 'positieve attitude' of 'negatieve attitude'. Bovendien werd een extra categorie 'gedrag' aan de subcategorieën 'positieve attitude' of 'negatieve attitude' toegewezen indien de respondent zijn of haar attitude over een bepaald onderwerp uitsprak en aan deze attitude een specifieke gedraging koppelde. Een respondent gaf bijvoorbeeld aan dat hij niet geassocieerd wil worden met mensen die naaktfoto's van meiden verspreiden en dat hij de betreffende contactpersoon verwijderd van het sociale media platform. Dit is een voorbeeld van een negatieve attitude waarna een gedraging volgde, namelijk 'verwijderen van de contactpersoon'.

De subcategorie 'gedrag' omvatte alle online- en offline handelingen en gedragingen van de respondenten (Herring, 2004). Online gedrag is bijvoorbeeld het doorsturen van

content op sociale media of het verwijderen van contactpersonen. Het tonen van content aan een vriend in de offline wereld, is een voorbeeld van offline gedrag. In de subcategorie 'rol van sociale media' zijn uitspraken van respondenten over sociale media platforms, de voorbeelden van content en uitingen bij de hoofdthema's samengevoegd.

Uiteindelijk zijn op basis van de hoofdthema's drie concept-indicatormodellen geconstrueerd waarin de subthema's en subcategorieën zijn samengevoegd. De modellen staan weergegeven in Bijlage 6.

Resultaten

Onderstaand volgt een overzicht van de bevindingen. Informatie uit de interviews en focusgroepen worden hieronder besproken aan de hand van de drie hoofdthema's met bijbehorende subthema's. Thema 1 omvat de subthema's: 'fraude en oplichting', 'drugshandel', 'rekrutering voor criminaliteit', 'showen met luxe artikelen' en 'wapenhandel'. Thema 2 omvat de drie subthema's: 'showen met wapens', 'vechtpartijen' en 'verbaal geweld'. De subthema's van thema 3 zijn 'sexting' en 'exposing'. De subcategorieën 'rol van sociale media', 'positieve attitude', 'negatieve attitude' en 'gedrag' staan niet afzonderlijk weergegeven, maar worden per subthema besproken.

1. Criminaliteit en sociale media

Het eerste hoofdthema is criminaliteit en sociale media. Het concept-indicatormodel staat weergegeven in Figuur 1 in Bijlage 6. Naar aanleiding van de getoonde content blijkt dat alle respondenten met minstens één of meerdere vormen van criminaliteit op sociale media te maken hebben. Met name drugshandel is een fenomeen dat volgens de risicojongeren prominent aanwezig is op sociale media. Twee relatief nieuwe fenomenen zijn naar voren gekomen, namelijk *swipen* en wapenhandel.

1.1 Fraude en oplichting

Alle respondenten lijken bekend te zijn met het fraude en oplichting op sociale media. Zo hebben alle respondenten wetenschap van het fenomeen phishing en dat jongeren door criminelen worden ingezet als geldezel. Slechts vijftien respondenten zien content met betrekking tot phishing voorbijkomen op hun persoonlijke sociale media. Volgens hen

betreft dit content waarop bankpassen te koop worden aangeboden en content waarmee wordt gevraagd om tegen betaling bankpassen en pincodes aan te leveren. Respondenten gebruiken niet de term phishing, maar eerder 'bankpasfraude'. Bankpasfraude vindt met name op Snapchat, Instagram en Telegram plaats volgens de respondenten. Via deze platforms worden bankpassen met de bijbehorende accountgegevens voor een klein bedrag verkocht. Geen enkele respondent heeft er ooit van gebruik gemaakt of het idee gekregen om te gaan frauderen. De grote kans om gepakt te worden en de negatieve consequenties die daaraan vastzitten, lijken de voornaamste redenen. Negatieve consequenties zijn volgens de respondenten bijvoorbeeld: het blokkeren van je bankaccount en de mogelijkheid dat men opgepakt wordt door de politie. Twee respondenten verwijderden de accounts die bankpassen aanbieden en dertien respondenten bekijken de content en scrollen vervolgens door.

Bovendien worden volgens vijf mannelijke respondenten uit focusgroep 1 via sociale media platforms illegaal verkregen producten en accounts verkocht. Dit fenomeen werd door de respondenten aangeduid met de term 'swipen' en kwam enkel in focusgroep 1 aan bod. Volgens de respondenten uit focusgroep 1 worden via gehackte accounts, op bijvoorbeeld kledingsites, producten gekocht en vervolgens voor een lagere prijs verkocht via Snapchat, Instagram en Telegram. Volgens de respondenten worden op deze platforms ook gehackte accounts van de sekswebsite OnlyFans en www.Thuisbezorgd.nl verkocht. Alle vijf de respondenten uit focusgroep 1 geven aan er gebruik van te maken omdat het praktisch en goedkoop is. Bovendien lijken ze positief te staan tegenover personen die swipen. Het is volgens hen namelijk een makkelijke manier om geld te verdienen.

1.2 Drugshandel

Volgens de respondenten is de mate waarop drugs via sociale media worden aangeboden groot. Negentien respondenten geven namelijk aan dat ze minstens twee keer per week content met betrekking tot drugshandel op een sociale media platform voorbij zien komen. Van deze groep respondenten gebruiken negen respondenten drugs. Tien respondenten geven aan geen drugs te gebruiken. Het is opvallend dat de verkoop van drugs via sociale media een normale gang van zaken lijkt voor jongeren. De reden lijkt te liggen in:

“Het is gewoon normaal, het komt zo vaak voorbij” (R20, man, 18 jaar, focusgroep 3). Met name via Snapchat komen respondenten ermee in aanraking. Dealers voegen respondenten toe op Snapchat. Vervolgens wordt een bericht met het aanbod van drugs op het verhaal geplaatst van de dealer of de dealer stuurt het aanbod via een persoonlijk bericht naar de jongeren:

R6: *“Ze voegen je toe.. gewoon op Snapchat en dan krijg je snelvoeglijst met mensen in de buurt. En die drugsaccount komen meestal uit Beverwijk. Dan word je toegevoegd en dan zeggen ze gewoon van jo moet je lean kopen. Sommige mensen zijn daarin geïnteresseerd en andere niet. En die andere die zeggen nee man. En dan zijn de dealers van oké en dan gaan ze verder zoeken”* (man, 17 jaar, focusgroep 1).

De negen respondenten die aangeven drugs te gebruiken, voegen dealers op sociale media toe en reageren op de content die dealers plaatsen. De respondenten noemen verschillende redenen waarom ze drugs via Snapchat kopen: het is een praktische manier om aan drugs te komen, het is normaal en voor zowel zichzelf als de dealers is er een kleine pakkans. De respondenten die drugs via sociale media kopen, kennen deze dealers persoonlijk of ze hebben via hun sociale kring gehoord dat het een goede dealer is. De respondenten geven aan onbekende dealers niet toe te voegen. Vijf respondenten die geen drugs gebruiken, verwijderen of blokkeren de contactpersoon die drugs via sociale media verkoopt. Zij keuren drugsgebruik en drugsverkoop expliciet af, willen er niks mee te maken hebben en vinden het een slecht voorbeeld voor jongeren. De overige vijf respondenten die ook geen drugs gebruiken, geven aan dat het ze niks uitmaakt en er niks mee doen: *“Ja je ziet het en wanneer je het ziet, lees je de tekst niet eens, je gaat gewoon maar door. Doet je niks”* (R17, vrouw, 15 jaar, focusgroep 3).

Op het sociale media platform Telegram wordt volgens acht respondenten ook veel in drugs gehandeld. In focusgroep 1 en focusgroep 3 zijn twee verschillen benoemd tussen Snapchat en Telegram. Zo komt men alleen in aanraking met drugs op Telegram indien men lid is van een groep waarin drugs worden verhandeld. Het verschil met Snapchat is dat de

respondenten op Telegram niet door dealers worden benaderd, maar zelf opzoek gaan naar drugs door lid te worden van een groep. Volgens een respondent is er ook een verschil tussen Snapchat en Telegram met betrekking tot drugdealers:

R18: *“Maar op Telegram geloof me je ziet wiet hasj, pillen, coke, telefoons, alles zie je. En het is ook geen fake dingen enzo. Want meestal op Snapchat zijn mensen kleine jongetjes, maar telegram zijn gewoon mannen zeg je”* (man, 18 jaar, focusgroep 3).

De attitude van de respondenten tegenover het dealen van drugs als beroep verschilt. Enerzijds keuren respondenten het beroep af, omdat het illegaal is, maar anderzijds lijken ze er positief tegenover te staan, omdat de verkoop van drugs volgens hen normaal is. Het gebruik van drugs is normaal, dus waarom is de verkoop ervan dat dan niet? Twee respondenten zeiden dat ze door de berichten van dealers op sociale media het idee kregen om zelf ook te gaan dealen. Met het dealen van drugs wordt volgens hen binnen een korte tijd en op een makkelijke manier, veel geld verdient. Één respondent is daadwerkelijk gaan dealen. Hij geeft aan slechts aan vrienden te verkopen en ook geen sociale media inzet voor de verkoop van drugs. Hij lijkt zijn gedrag hiermee te rechtvaardigen. Hij lijkt zijn gedrag hiermee te rechtvaardigen.

1.3 Rekrutering voor de criminaliteit

Volgens de zestien respondenten uit de drie focusgroepen maken criminelen gebruik van sociale media platforms om jongeren te rekruteren voor de criminaliteit. Volgens deze respondenten worden jongeren via *stories*, verhalen en persoonlijke berichten op Instagram en Snapchat benaderd voor criminele activiteiten zoals de verkoop van bankpassen en de verkoop van drugs. Een respondenten uit focusgroep 1 omschrijft de werkwijze van de criminelen en zijn eigen reactie als volgt:

R6: *“Gaan ze eerst vragen van hee hoe gaat het... heb je interesse in verdienen? En dan vraag ik: wat dan? En dan word ik meestal doorverwezen naar een Snapaccount, waar iemand bij wijze van spreken kan meekijken of je wordt meteen*

direct via Instagram bericht en je uitgelegd van ja je moet dit doen en we hebben iemand nodig” (man, 17 jaar, focusgroep 1).

Alhoewel zestien respondenten aangeven bekend te zijn met het fenomeen, zijn slechts vijf mannelijke respondenten benaderd door criminelen. Zo kregen twee respondenten het verzoek hun bankpas en pincode af te geven in ruil voor 200 euro. Zij geven aan niet op dit bericht gereageerd te hebben. Een van de redenen die hieraan ten grondslag lag was bijvoorbeeld het blokkeren van de persoonlijke betaalrekening. Drie respondenten gaven aan een bericht te krijgen waarin werd gevraagd of ze veel geld wilden verdienen, maar zonder vermelding van de werkzaamheden. Van deze drie respondenten hebben twee respondenten gereageerd op het bericht om meer informatie te krijgen over de werkzaamheden, maar zijn deze werkzaamheden niet gaan verrichten. De andere respondent heeft het bericht genegeerd en de contactpersoon verwijderd. In tegenstelling tot de mannelijke respondenten, geven de vrouwelijke respondenten aan nooit gerekruteerd te zijn voor criminele activiteiten via sociale media.

De attitude van de respondenten met betrekking tot rekrutering voor criminaliteit lijkt over het algemeen negatief te zijn. Het is volgens de respondenten illegaal en het kan mensen ertoe verleiden om in de criminaliteit terecht te komen. De verleiding voor criminaliteit lijkt vooral betrekking te hebben op jongeren van veertien jaar of jonger.

1.4 Showen met luxe artikelen

Dit is geen vorm van criminaliteit, maar betreft showen met luxe artikelen verkregen uit crimineel geld. Bij het zien van afbeelding 3 en 5 bij Thema 1 reageerden alle respondenten dat ze vaker soortgelijke content voorbij zien komen. Op Snapchat en Instagram plaatsen gebruikers van dat platform foto's met grote stapels geld en artikelen die veel geld kosten. Dit zijn bijvoorbeeld dure horloges en dure merkkleding. Dertien van de 21 respondenten lijken over het algemeen neutraal tegenover dit type content te staan. Ze hebben er geen mening over, vinden dat gebruikers zelf moeten bepalen welke content ze posten of 'het boeit ze niet'. Acht respondenten lijken positief tegenover het showen met geld op sociale media te staan. Men mag volgens hen trots zijn op geld waar hard voor is gewerkt

en geld geeft volgens hen status. In de derde focusgroep werd er over het showen met geld op sociale media gezegd: *“Kijk als je geld hebt, en showed dan doe je het gewoon goed toch”* (R18, man, 18 jaar, focusgroep 3).

Op de vraag hoe ze er tegenover staan indien ze in de wetenschap zijn dat de producten zijn verkregen uit crimineel geld, werd verschillend geantwoord. De vrouwelijke respondenten lijken over het algemeen van mening te zijn dat als het illegaal geld is, er niet mee geshowed moet worden: *“Iemand die goed geld verdient die doet dat niet... gaat zijn stacks niet laten zien”* (R21, vrouw, 22 jaar, focusgroep 3). Daarbij wordt gezegd dat showen met producten uit crimineel geld onnodig en overdreven is.

Zowel de respondenten die positief tegenover dit type content staan als de respondenten die een negatieve attitude hebben, vertonen over het algemeen hetzelfde gedrag bij het zien van de content. Ze kijken ernaar, scrollen door en daar blijft het volgens de respondenten bij. Indien het geld op een legale manier is verkregen, zouden alle vrouwelijke respondenten ook showen met het geld op sociale media. Drie mannelijke respondenten met een positieve attitude ten opzichte van showen met artikelen uit crimineel verkregen geld zouden soortgelijke content op hun persoonlijke sociale media-account plaatsen: *“Ja boeit me eigenlijk niet dan het crimineel geld is. Kijk als ik het geld en de spullen heb dan zou ik het ook laten zien”* (R10, man, 15 jaar, focusgroep 1).

1.5 Wapenhandel

Het subthema wapenhandel is een fenomeen waar acht mannelijke risicjongeren mee in aanraking komen. Geen enkele vrouwelijke risicjongere had ervaringen met wapenhandel op sociale media. Zij hadden wetenschap van het fenomeen, maar content met betrekking tot wapenhandel kwam niet op hun sociale media voorbij. Op Snapchat en Telegram worden wapens te koop aangeboden. Volgens de acht mannelijke respondenten worden wapens te koop aangeboden van alle soorten en maten, zoals steekwapens, geweren, revolvers en pepperspray. De verkoop van wapens op deze platforms lijkt op dezelfde manier te verlopen als de handel in drugs. Zo post de verkoper van wapens een advertentie en/of benadert jongeren via een persoonlijk bericht via Snapchat. Bovendien zijn er volgens de

respondenten op Telegram groepen waarin wapens verkocht worden en waar iedereen lid van kan worden. Van de acht respondenten zijn vijf respondenten op eigen initiatief lid van zo'n groep op Telegram. Deze respondenten geven aan dat ze zelf geen wapen kopen, maar lijken wapens wel interessant te vinden. Zij geven namelijk aan dat wapens stoer zijn en verboden en deze redenen lijken het extra interessant voor hen te maken. Twee van de acht respondenten waren op eigen initiatief lid van een groep, maar zijn uit de groep gestapt omdat ze bang waren dat ze in de problemen zouden komen met de politie. De reacties van de vrouwelijke respondenten uit focusgroep 3 impliceren dat zij wapenhandel afkeuren. Zo is wapenhandel volgens hen overdreven, onnodig en de verkoop ervan kan jongeren onder de veertien jaar aanzetten tot het kopen van wapens.

Geen enkele respondent zou een wapen kopen via sociale media in Nederland, omdat het illegaal is. In Amerika zijn vuurwapens legaal, dus daar zouden ze sneller een wapen kopen. De respondenten die content met betrekking tot wapenhandel op sociale media voorbij zagen komen bekijken de content, scrollen door en/of verwijderen de contactpersoon.

2. Geweld en sociale media

Het concept- indicatormodel van Thema 2 staat weergegeven in Figuur 2 in Bijlage 6. Het tweede hoofdthema betreffende geweld op sociale media beslaat verschillende type content waarmee risicojongeren in aanraking komen en waarin een vorm van geweld getoond wordt. Deze vormen komen naar voren in de volgende subthema's: showen met wapens, vechtpartijen en verbaal geweld.

2.1 *Showen met wapens*

Naast dat er in wapens gehandeld wordt op sociale media, wordt er volgens de respondenten ook mee geshowed. Showen van wapens betekent volgens respondenten dat content op sociale media geplaatst wordt waarop wapens te zien zijn en stoer mee wordt gedaan. Dit betreft volgens hen visuele content zoals filmpjes en foto's die verspreid worden via verhalen op Snapchat, *stories* en tijdlijnen op Instagram. De vrouwelijke respondenten lijken negatief tegenover het showen met wapens te staan. Het is volgens hen overdreven,

onnodig en mensen kunnen zich bedreigd voelen. In tegenstelling tot de vrouwelijke respondenten, zouden acht mannelijke respondenten wel met wapens showen:

R18: *“Ja bijvoorbeeld in ander land bijvoorbeeld en ben in Afrika en schieten met geweren of op schietbaan. Zou ook foto maken met gannoe. Maar ook gewoon buiten... bijvoorbeeld in bos ofzo”* (man, 18 jaar, focusgroep 3).

I: *“Waarom?”*

R20: *“Ja kijk je maakt zulke dingen bijna nooit mee en je maakt die een keer mee en die ene keer moet je er wel van genieten”* (man, 17 jaar, focusgroep 3).

R16: *“En het is ook iets wat je ook niet in je handen mag hebben enzo snap je”* (man, 17 jaar, focusgroep 3).

De illegaliteit van het bezit van wapens lijkt de reden te zijn waarom ze met wapens zouden showen. Indien ze in het buitenland zouden zijn of op een locatie waaruit niet blijkt dat het in Nederland is, zouden ze met een wapen showen en die content vervolgens met vrienden delen via Whatsapp en Snapchat.

Volgens de respondenten uit focusgroep 3 showen met name jongeren van de leeftijd 12 tot 16 jaar met wapens op sociale media. Volgens hen zijn dit voornamelijk steekwapens en (neppe) vuurwapens. Volgens twee respondenten is dit de leeftijd waarop veel wordt geluisterd naar rap en naar rapvideo's wordt gekeken. Met name drillrap is volgens hen op dit moment populair in die leeftijdscategorie. Agressiviteit en wapens spelen een centrale rol in de teksten en video's. In tegenstelling tot jongeren in de leeftijd 12 tot 16 jaar, lijken de risicjongeren in dit onderzoek, niet door drillrap te worden verleid om wapens te kopen en ermee te showen. Het luisteren van de muziek en het kijken van de videoclip zorgt echter wel bij twee mannelijke risicjongeren voor (een gevoel van) baldadigheid: *“Ja ga er niks mee doen, op straat een beetje. Ik voel me agressief gewoon. En je loopt ook beetje zo en je zoekt ook beetje ruzie in de hoop dat iemand erop in gaat”* (R18, man, 18 jaar, focusgroep 3). Daadwerkelijke ruzie komt echter nauwelijks voor volgens de respondent.

2.2 *Vechtpartijen*

Het filmen van vechtpartijen en vervolgens verspreiden via sociale media lijkt een trend te zijn. Zestien respondenten zien dagelijks filmpjes van gevechten op hun sociale media voorbijkomen. Volgens de respondenten is het een vorm van sensatie en ‘gebeurt het gewoon’. Met name via Instagram en Snapchat worden filmpjes van vechtpartijen verspreid. Het betreft filmpjes van vechtpartijen tussen jongeren, al dan niet, uit hun eigen sociale omgeving. Zestien van de achttien mannelijke respondenten beschouwen deze filmpjes als grappig of ze hebben er geen mening over. Deze respondenten bekijken de filmpjes (meerdere keren), scrollen vervolgens door of delen het met anderen: *“Kijken en weer doorgaan. Ligt eraan wie het is. Is gewoon grappig om te zien en meer niet. Soms stuur je het door”* (R7, man, 16 jaar). Twee mannelijke respondenten filmen de vechtpartijen. Eén van deze respondenten verspreid het via zijn verhaal op Snapchat, omdat het volgens hem leuk is. De andere respondent filmt de vechtpartijen als bewijs voor de politie.

De reacties van twee mannelijke respondenten impliceren dat zij vechtfilmpjes en met name het filmen en vervolgens verspreiden van de vechtpartijen, expliciet afkeuren. Zij geven aan dat ze niet begrijpen waarom vechtpartijen worden gefilmd en verspreid. Zij zouden eerder de vechtpartij proberen te eindigen dan te filmen. Dit lijken alle vrouwelijke respondenten te delen. Geen enkele vrouwelijke respondent keurt namelijk vechtpartijen, het filmen van vechtpartijen en deze vervolgens verspreiden goed. Sociale media hebben ook een faciliterende functie bij de aanzet tot vechtpartijen op straat. Via Instagram, en met name Snapchat, worden namelijk vechtpartijen tussen jongeren onderling gepland of ruzies op straat worden erop uitvergroot:

R6: *“Loopt bijvoorbeeld buiten en we staan bij winkelcentrum en iemand zegt tegen hem je bent homo en ik mag je niet en je bent een kankermongool en dit en dit. Hij voelt zich opgenaaid en we gaan met zijn allen in groep... snapgroep bijvoorbeeld met hun erin. En dan ga je gewoon los en dan spreek je datum af en dan ga je gewoon vechten”.*

I: *“Hoe vaak gebeurt dit?”*

R6: *“Niet altijd. Maar wel dat buiten ruzie ontstaat en dan gaat het door op Snapchat. Als echt iemand boos wordt op de anderen en zegt ik ga je slaan dan zeggen de anderen ja kom maar. Het is gewoon als je wint dan ben je een mannetje, heb je status en als je verliest dan heb je verloren, maar heb je wel geprobeerd”*
(man, 17 jaar, focusgroep 1).

2.3 Verbaal geweld

Het subthema verbaal geweld omvat negatieve reacties zoals beledigen, uitschelden en cyberpesten op sociale media. Dit lijken voor de respondenten bekende fenomenen te zijn waar ze frequent, dagelijks of een paar keer per week mee in aanraking komen. Sociale media-gebruikers, zowel binnen als buiten de sociale kringen van de respondenten, worden beledigd, uitgescholden en er wordt commentaar geleverd op de content en de inhoud van deze content, aldus alle respondenten. Snapchat, Instagram en TikTok zijn de platforms waarop dit volgens de respondenten voornamelijk voorkomt.

R13: *“En ook dat cyberpesten. Ik zie wel dat het heel veel op Tiktok gebeurt enzo en dat mensen veel sneller een reactie ergens op achterlaten en ook dingen die niet kunnen. Ik ben totaal niet mee eens. Maarja, het is ook wel dat je er niet per se heel erg aan ontkomt in deze tijd”* (vrouw, 17 jaar, focusgroep 2).

Volgens respondenten zijn mensen op sociale media extremer in het uiten van (negatieve) meningen en worden deze sneller gegeven dan in ‘het echte leven’. Een respondent verklaart dit als volgt: *“Nou mensen zijn heel direct op sociale media. Wat hun denken, dat zeggen ze gewoon en in het echt is het dan gewoon minder”* (R7, man, 16 jaar, focusgroep 1). Bovendien lijken negatieve reacties een kettingreactie te bewerkstelligen. Als op een platform eenmaal een negatieve reactie is geplaatst, reageren anderen gebruikers daarop:

R15: *“Ja ik vind het gewoon echt zielig. Via app en dan gewoon allemaal. Meestal zegt één iemand iets en dan reageren heel veel mensen daarop. Zeg maar gewoon mee in gaan enzo. Van ‘ja echt he’ en dan gaan ze allemaal op één persoon. Dat zie je veel gewoon”* (vrouw, 15 jaar, focusgroep 3).

De reacties van de respondenten impliceren echter dat zij zelf geen negatieve reactie zouden plaatsen. Dit lijkt anders te zijn bij vrienden of vriendinnen. Vijf respondenten lijken de mening te delen dat bij vrienden en vriendinnen sneller negatieve reacties op content geplaatst kan worden, omdat men van elkaar weet dat het als grap bedoeld is.

3. Seksueel overschrijdend gedrag op sociale media

Het conceptindicator-model van Thema 3 staat weergegeven in Figuur 3 in Bijlage 5. Het derde hoofdthema omvat alle content en gedragingen met betrekking tot seksualiteit en seksueel gedrag waar risicojongeren mee in aanraking komen op sociale media. Met name via de platforms Snapchat, Telegram en Whatsapp lijken respondenten ermee in aanraking te komen. Zo geven respondenten aan dat via Snapchat seksueel getint beeldmateriaal wordt gedeeld via verhalen, persoonlijke berichten en er zijn speciaal opgerichte groepen voor dit beeldmateriaal. Volgens de respondenten zijn er twee mogelijkheden om lid van een groep te worden. Zo kan iemand op eigen initiatief lid worden van een groep of ongewenst aan een groep worden toegevoegd. Volgens R1, R3 en de respondenten uit focusgroep 1 zijn er op Telegram zelfs groepen met duizenden leden waarin naaktfoto's- en video's, porno- en kinderporno en verkrachtingen gedeeld worden. Volgens een respondent worden de sociale media-accounts en telefoonnummers van de vrouwen op het beeldmateriaal gedeeld. In deze groepen lijkt geen grens te zitten aan wat wel en niet gedeeld kan worden. Alles kan, hoe extreem het ook is. De voorbeelden van de risicojongeren en de reacties op de getoonde content heeft geresulteerd in de subthema's 'sexting' en 'exposing'.

3.1 Sexting

Het versturen van seksueel getint beeldmateriaal ofwel sexting, lijkt een veel voorkomend fenomeen op sociale media te zijn. Alle respondenten komen dagelijks met een vorm van sexting in aanraking. Dit zijn volgens de respondenten bijvoorbeeld naaktfoto's en -video's, foto's en video's waarop lichamen getoond worden met nauwelijks kleding aan en waar billen, borsten of intieme geslachtsdelen prominent in beeld zijn. Ook wordt er volgens de respondenten uit focusgroep 3 op Snapchat foto's en video's, door zowel vrouwen als mannen, geplaatst met een referentie naar seks. De berichten met een seksuele context en

referentie worden zowel op een openbaar verhaal, dat voor iedereen zichtbaar is, als in privé berichten op Snapchat en Instagram gestuurd:

R18: *“En dan zie je alleen maar van die jeeettoch van die getekende mensen dat ze elkaar kontje aan het likken zijn enzo. De meiden gaan dan screenshot maken en dan zeggen van ooh waar is mijn man”* (man, 18 jaar, focusgroep 3).

R15: *“Of dan zie ik bijvoorbeeld op snapchat verhalen... eigenlijk alleen maar op snapchat verhalen, van mensen die bijvoorbeeld foto's met best wel... seksuele dingen aan het doen zijn enzo. En dan zeggen ze, 'mood' daaronder weetjewel. Dat vind ik ook raar”* (vrouw, 15 jaar, focusgroep 3).

De attitude van de mannelijke respondenten met betrekking tot sexting lijkt ambigue. Enerzijds zijn ze van mening dat seksueel getinte berichten op sociale media gedeeld kunnen worden: het is een eigen keuze en leuk om naar te kijken. Met name als de betrokkenen in een intieme relatie zitten lijkt sexting geoorloofd. Anderzijds geven ze aan dat het versturen van seksueel getinte berichten overdreven is en dat diegene die het versturen negatieve aandacht op zichzelf afroepen. Indien foto's en video's openbaar, 'openbare sexting', gedeeld worden dan lijken sommige respondenten dit expliciet af te keuren. Zo geven zij aan het vies te vinden en vragen om negatieve aandacht. Hun gedrag impliceert ook deze afkeuring. Zo verwijderden tien respondenten de contactpersonen bij het zien van het beeldmateriaal. Als het beeldmateriaal privé, 'privé sexting', naar een respondent wordt gestuurd dan lijken de opmerkingen niet zozeer afkeuring te impliceren:

R18: *Als dit persoonlijk naar je wordt gestuurd dan denk je van 'aait'. Je wil rare dingen met mij doen snap je, maar als mensen het op hun verhaal posten dan denk ik niet 'aait'. Dan is het gewoon verkeerde aandacht trekken”* (man, 18 jaar, focusgroep 3).

De negatieve attitude lijkt met name betrekking te hebben op vrouwen die seksueel getint beeldmateriaal van zichzelf op sociale media plaatsen of via sociale media doorsturen. Zo lijken acht mannelijke respondenten van mening te zijn dat mannen niet om aandacht vragen, maar vrouwen wel.

3.2 *Exposing*

Het tweede subthema is *exposing*. Dit betreft de verspreiding van seksueel getint beeldmateriaal zonder de toestemming van degene die erop staat afgebeeld. Volgens de respondenten komt dit veel voor in hun omgeving en met name in de omgeving van de mannelijke respondenten. Het lijkt een sport voor jongens om zo veel mogelijk naaktfoto's van meiden te ontvangen en 'de aanwinsten' met vrienden te delen. Een respondent maakte de vergelijking met Pokémonkaarten:

R1: *"Ja, de verspreiding van naaktfoto's. Het is bijna die Pokémon kaarten dat"*.

I: *"Hoe bedoel je?"*

R1: *"Dat meen ik echt dat het net Pokémon kaarten zijn. Ik hoor vaker vrienden van die moet je hebben. Dat denk ik dus echt"*.

I: *"Dus als ik het goed begrijp, is het dus zoveel mogelijk sparen van naaktfoto's?"*

R1: *"Dat denk ik wel. Ik hoor vaker vrienden dat ze ruilen ofzo"* (man, 17 jaar, interview 1).

Volgens de mannelijke respondenten zijn er jongens die het vertrouwen van meiden proberen te winnen, vervolgens wordt een naaktfoto naar hen gestuurd en die wordt gedeeld op Snapchat, Whatsapp en Telegram. Het lijkt een vorm van status om zo veel mogelijk foto's te hebben en te ontvangen. Het aandeel mannen dat exposed wordt in vergelijking tot de vrouwen lijkt bovendien nihil. Respondenten verklaren dit doordat volgens hen vrouwen nauwelijks om naaktfoto's vragen en als ze naaktfoto's krijgen deze niet delen met anderen:

R12: *"Ik denk dat vrouwen meer het idee hebben, klinkt misschien heel lullig ofzo.*

Van oké dit hoef ik niet persé te zien, dit doet me niet echt wat en dat mannen wel"

(vrouw, 21 jaar, focusgroep 2).

R13: *"Ja en wij gaan daar ook niet stoer mee lopen doen, met die foto's. Vind dat het iets privé is en dat vooral bij jezelf moet blijven. Je moet het niet aan jan en alleman tonen"* (vrouw, 17 jaar, focusgroep 2).

In twee individuele interviews met mannelijke respondenten is echter naar voren gekomen dat zij slachtoffer zijn geworden van exposing. In beide afzonderlijke gevallen is

een naaktfoto van hen via sociale media verspreid door een vrouw, waarvan ze dachten dat deze vrouw hun vriendin was. De twee respondenten waren in de veronderstelling dat ze deze vrouw konden vertrouwen. De persoonlijke ervaring van deze twee respondenten met betrekking tot exposing lijkt de reden voor de negatieve attitude:

R2: *“Ik was heel onhandig geweest. Had pikante foto’s gestuurd. Ging uit met relatie en hup ze gingen internet op. Ik weet hoe het voelt en zou het zelf dus nooit doen. Het is echt kut”* (man, 17 jaar, interview 3).

Opvallend is dat in elk gesprek de respondenten zelf, voordat de content over het onderwerp werd getoond, exposing benoemden als fenomeen op sociale media dat ze afkeuren. Deze negatieve attitude van respondenten lijkt betrekking te hebben op degene die de foto’s en video’s verspreiden en niet op de slachtoffers van exposing. Het maken van naaktfoto’s en -video’s volgens de respondenten een eigen keuze, maar aangezien de foto’s in vertrouwen naar een persoon zijn gestuurd, horen ze niet verder verspreid te worden.

Bij acht mannelijke respondenten lijkt echter incongruentie tussen hun attitude en hun gedrag te zijn. Zo wordt gezegd dat ze het niet eens zijn met exposing, maar zijn wel lid van groepen op Telegram waarin naaktfoto’s worden verspreid, sturen naaktfoto’s door naar vrienden via Whatsapp en Snapchat. Tevens impliceert hun mening dat het tonen van een naaktfoto of naaktfilmpje aan vrienden geen vorm van exposing is. Bovendien lijkt de negatieve attitude niet aan hun gedrag te conformeren. Indien ze namelijk zelf beeldmateriaal ontvangen van vrienden op Whatsapp of Snapchat bekijken ze het materiaal en wordt erover gesproken. Uit deze gesprekken blijkt geen enkele vorm van afkeuring.

R1: *“Ja kijk op Whatsapp in groepen met vrienden worden vaak seksfilmpjes en foto’s enzo van meiden gestuurd. Ik kijk het dan wel. Ga het niet niet kijken snapje?”*

I: *“Maar je zei net dat je die filmpjes en de verspreiding ervan afkeurt?”*

R1: *“Uhm, ja klopt. En vind het ook niet nice enzo, maar... hoe zeg je dat. Het is wel interessant ofzo. En je krijgt het gewoon, iedereen kijkt het in de groep”.*

I: *“Worden er ook gesprekken over gevoerd in die groepen? Hoe gaan die gesprekken?”*

R1: *“Ja er wordt dan over gelachen. En meer van “oh wie is dat, ken je die” of er wordt geoordeeld over het lichaam enzo... Er wordt eigenlijk niet gezegd dat het niet kan, dat het in de groep gedeeld wordt... Eigenlijk wel raar nu ik erover nadenk”* (man, 17 jaar, interview 1).

Een aantal factoren liggen aan deze incongruentie ten grondslag. Allereerst lijkt de leeftijd van de meiden op het beeldmateriaal van invloed. Indien de afgebeelde vrouwen zestien jaar of ouder zijn, kan seksueel getint beeldmateriaal van hen verspreid worden. Volgens de respondenten zijn vrouwen van zestien jaar of ouder, door hun leeftijd, in staat bewust de keuze maken om te bepalen of het maken van een naaktfoto- of video een juiste keuze is. Seksueel beeldmateriaal van vrouwen van twaalf, dertien of veertien jaar, mogen volgens de respondenten uit principe niet verspreid worden, omdat zij nog geen bewuste keuzes kunnen maken. Opmerkelijk is dat respondenten de verspreiding van beeldmateriaal van minderjarige vrouwen afkeuren, maar geen van allen kan aangeven hoe ze met zekerheid weten hoe oud iemand is.

Ten tweede lijkt het geoorloofd om seksueel getint beeldmateriaal van vrouwen te verspreiden indien dit ongevraagd door de betreffende vrouw met een respondent wordt gedeeld. Volgens de respondenten komt het regelmatig voor dat ze van een vrouw seksueel beeldmateriaal krijgen, zonder dat de respondent daar zelf om heeft gevraagd.

R7: *“Als zij zegt van uhm ja als ze iets wil sturen en jij zegt dat je het niet wil, en zij stuurt het toch dan vind ik dat dit je eigen fout is. Ik ken je niet, ik mag je misschien niet eens en je gaat dan in een keer zoiets sturen en dan gaat het gewoon de vriendengroep in. Zo kijk wat ik nou weer ineens krijg”* (man, 16 jaar, focusgroep 1).

Ten derde zijn de respondenten van mening dat beeldmateriaal van onbekende vrouwen verspreid mag worden. Dit zijn volgens de respondenten vrouwen die niet in de eigen sociale kring verkeren. De eigen sociale kring bestaat uit vrienden, vriendinnen, familie en kennissen, aldus de respondenten. De respondenten zeggen dat ze de verspreiding van beeldmateriaal uit de eigen sociale kring afkeuren, maar hun gedrag impliceert het tegendeel. De respondenten bekijken het materiaal namelijk wel en sturen het in Whatsapp-

groepen door. Tevens impliceert de opmerking van een respondent dat de tijd dat je iemand kent ook van invloed is op het wel of niet doorsturen van seksueel getint beeldmateriaal:

R6: *“Als het een meisje is die je al twee jaar kent en ze vind je leuk dan ga je toch niet iemand die je al twee jaar kent naaien. Kijk als je haar één dag kent en ze stuurt foto, dan kun je het doen, want dan vindt ze het zelf leuk om te doen. Dan is het niet raar. Bijvoorbeeld je toevoegen op snap en dan gelijk foto sturen. Kijk dan vraag je er zelf naar als meisje zijnde. Als je iemand op Snap voegt en je stuurt in een keer blote kut weetjewel”* (man, 17 jaar, focusgroep 1).

Discussie

In dit onderzoek zijn middels semigestructureerde interviews en focusgroepen de ervaringen, attitudes en online en offline gedragingen van 21 risicjongeren tussen de 15 en 23 jaar oud met betrekking tot criminaliteit, geweld en seksueel overschrijdend gedrag op sociale media geëxploreerd. Enerzijds zijn de ervaringen, attitudes en gedragingen met betrekking tot specifieke vormen van de drie hoofdthema's (1) criminaliteit, (2) geweld en (3) seksueel overschrijdend gedrag uitgevraagd. Thema 1 omvat de onderwerpen fraude en oplichting, drugshandel en showen met luxe artikelen uit crimineel verkregen geld. Thema 2 omvat showen met wapens, vechtpartijen en verbaal geweld en tot Thema 3 behoorden de vormen sexting en exposing. Anderzijds was het doel inzicht krijgen in tot nu nog relatief onbekende fenomenen met betrekking tot criminaliteit en deviant gedrag op sociale media waar risicjongeren mee in aanraking komen.

Ervaringen van risicjongeren

Op basis van de interviews en de focusgroepen hebben alle risicjongeren ervaringen met betrekking tot de specifieke vormen van de drie hoofdthema's. Dit betekent dat ze content met betrekking tot deze vormen, op sociale media platforms waarop ze actief zijn, voorbij zagen komen, betrokken waren bij een vorm of dat ze in de wetenschap zijn van het bestaan van deze vormen op sociale media. Zowel de vrouwelijke als de mannelijke risicjongeren in huidig onderzoek hadden hoofzakelijk ervaringen met drugshandel, vechtpartijen, verbaal geweld, sexting en exposing. Zij kwamen meerdere keren per week in

aanraking met deze vormen op hun sociale media. Bovendien hadden alle risicjongeren ervaringen met phishing, showen met luxe artikelen uit crimineel verkregen geld en showen met wapens, maar in mindere mate dan de voorgaande vormen. Twee relatief nieuwe fenomenen zijn naar voren gekomen waar enkele risicjongeren ervaringen mee hadden: swipen en wapenhandel. In overeenstemming met de algemene populatie jongeren tussen de 15 en 23 jaar oud, waren de risicjongeren in dit onderzoek met name actief op Snapchat, Instagram, TikTok en Whatsapp. Enkele jongeren waren ook actief op het sociale media platform Telegram. De ervaringen van alle vormen van criminaliteit, geweld en seksueel overschrijdend gedrag vonden hoofzakelijk op Snapchat en Telegram plaats en in mindere mate op de platforms Instagram, TikTok en Whatsapp.

Attitudes en gedrag van risicjongeren

De attitudes van de risicjongeren met betrekking tot de vormen van criminaliteit, geweld en seksueel overschrijdend gedrag verschillen. Over het algemeen lijken de attitudes samen te hangen met het offline en online gedrag van de risicjongeren. Zo volgt bijvoorbeeld op een negatieve attitude een handeling die deze attitude impliceert, zoals het verwijderen van een contactpersoon. In overeenstemming met de bevindingen van Akers en Jennings (2019) lijken de attitudes van risicjongeren een voorspeller te zijn voor (toekomstig) gedrag. Zo waren de risicjongeren met positieve attitudes betrokken bij een vorm van criminaliteit, geweld of seksueel overschrijdend gedrag of zouden eerder aan het gedrag conformeren. Dit blijkt met name het geval bij drugshandel en vechtpartijen. De risicjongeren met een negatieve of conventionele attitude waren daarentegen niet betrokken bij een van de vormen of hadden de intentie om in de toekomst aan een vorm te conformeren. Zo hadden de vrouwelijke risicjongeren negatieve attitudes waar een conventionele attitude aan ten grondslag leek te liggen, zoals bij het showen met luxe artikelen uit crimineel verkregen geld. Aangezien het geld op illegale wijze is verkregen, hoort er niet mee geshowed te worden. Hetzelfde geldt voor het kopen van wapens en het showen met wapens. De mannelijke respondenten hadden daarentegen niet zo'n sterke conventionele of negatieve attitudes ten aanzien van showen met luxe artikelen uit crimineel

verkregen geld en showen met wapens. Alle respondenten hadden negatieve attitudes ten aanzien van sexting en exposing. Met betrekking tot sexting hebben de negatieve attitudes met name betrekking op 'openbare sexting'. Een mogelijke verklaring is dat seksualiteit en seksuele handelingen intieme aangelegenheden zijn en volgens de gangbare norm niet met een groot publiek gedeeld moeten worden (Vanwesenbeeck, 2009).

Opvallend is echter dat de risicojongeren pas hun negatieve attitude lieten blijken nadat er expliciet door de onderzoeker naar werd gevraagd. Alhoewel dit niet zozeer een positieve attitude impliceert, kan dit wel impliceren dat de risicojongeren deze vormen als normale realiteit zien (Graaf et al., 2009). Indien jongeren namelijk regelmatig blootgesteld worden aan beelden op sociale media met betrekking tot criminaliteit, geweld en seksueel overschrijdend gedrag, kan dit voor een zekere gewenning zorgen, waardoor zij de aanwezigheid van deze content als 'normaal' ervaren (Akers & Jennings, 2009; Sutherland, 1947; Graaf et al., 2009). De herhaalde blootstelling en de ervaring van de 'normale' realiteit verhoogt de kans op een positieve attitude en conformeren aan het gedrag. Met name drugshandel op sociale media lijken risicojongeren in dit onderzoek 'normaal' te vinden. Alhoewel de veelvuldige blootstelling aan content met betrekking tot drugshandel een mogelijke verklaring hiervoor is, kan de leeftijdsfase waarin de jongeren verkeren ook een verklaring zijn (Akers & Jennings, 2009; Parket et al., 1998). Zo is experimenteren en risicovol gedrag vertonen, zoals alcohol- en drugsgebruik, kenmerkend voor jongeren in de leeftijd van 15 tot 23 jaar (Parker et al., 1998; Duff, 2010).

Tevens was er incongruentie tussen de attitudes en het gedrag van enkele mannelijke risicojongeren met betrekking tot exposing. Deze jongeren hadden niet zozeer positieve attitudes, maar wel neutraliserende attitudes die volgens Akers en Jennings (2019) ten grondslag liggen aan een positieve attitude. Zo werd bijvoorbeeld de betrokkenheid bij exposing door enkele mannelijke risicojongeren gerechtvaardigd met leeftijd, de eigen keuze van de persoon om ongevraagd seksuele content te delen en omdat 'iedereen het doet'. Daarbij lijkt de sociale context waarin risicojongeren verkeerden, een bijdrage te leveren. De mannelijke risicojongeren die betrokken waren bij exposing, stuurden namelijk slechts

seksueel gerelateerde content via sociale media door naar anderen indien andere personen dit ook deden of als ze in online groepen zaten waar regelmatig seksueel gerelateerde content gedeeld werd. Deze bevinding sluit aan bij het sociale leerperspectief (Akers & Jennings, 2009; Bandura, 1986; Sutherland, 1947). Risicjongeren observeren in deze online groepen het gedrag van anderen, in dit geval het delen van seksueel gerelateerde content. Als zij ervaren dat dit gedrag positief door de groep bekrachtigd wordt, is er een verhoogde kans dat jongeren dit gedrag imiteren. Bovendien conformeren jongeren aan gedrag om bij de groep te horen, aanzien en erkenning te krijgen. Indien jongeren in een digitale sociale omgeving verkeren waarin exposing geaccepteerd is, is er een grote kans dat jongeren aan dit gedrag conformeren wegens bovenstaande redenen. Online disinhibitie kan een verklaring zijn voor de incongruentie tussen attitudes en gedrag van risicjongeren (Suler, 2004). Onderzoekers beschrijven online disinhibitie als een psychologische staat waarin individuen meer op hun gemak zijn en tot bepaalde type gedragingen in de online wereld overgaan. Hierdoor gedragen mensen zich anders dan normaal en doen of zeggen dingen die ze niet zouden doen in de offline wereld (Suler, 2004; Hollenbaugh & Everett, 2013). Een tweede mogelijke verklaring is dat sociale media een ongestructureerde omgeving is met weinig toezicht van ouders, verzorgers en andere autoriteitsfiguren. Volgens Osgood en collega's (1996) geeft dit een verhoogde op het vertonen van crimineel en deviant gedrag.

Verskil mannelijke en vrouwelijke risicjongeren

De vrouwelijke risicjongeren hadden in vergelijking met de mannelijke risicjongeren minder ervaringen met betrekking tot criminaliteit, geweld en seksueel overschrijdend gedrag op sociale media. De vrouwelijke risicjongeren in dit onderzoek hadden ervaringen met bankpasfraude, drugshandel, showen met luxe artikelen, showen met wapens, sexting en exposing. Geen enkele vrouwelijke risicjongere had ervaringen met wapenhandel en rekrutering voor de criminaliteit. Dit is mogelijk te wijten aan het feit dat vrouwen over het algemeen minder vaak betrokken zijn bij criminaliteit en uitingen van geweld in vergelijking tot mannen (Kiryukhina, 2019). Redenen voor dit verschil zijn bijvoorbeeld de mate van externaliserende problematiek en zelfcontrole (Arnett, 1992;

Gotfredson & Hirschi, 1990). Mannen hebben gemiddeld meer externaliserende problematiek en minder zelfcontrole dan vrouwen. Vrouwen hebben daarentegen meer internaliserende problematiek. Deze problematiek zorgt ervoor dat ze eerder slachtoffer zijn dan dader (Baumgartner et al., 2010). Zo toont onderzoek aan dat vrouwen eerder slachtoffer zijn van sexting en exposing (Whittle et al., 2013). Deze bevinding is echter niet naar voren gekomen in huidig onderzoek. Geen enkele vrouwelijke risicjongere gaf aan slachtoffer te zijn van sexting of exposing. Daarentegen waren twee mannelijke risicjongeren slachtoffer van exposing. Dit verschil in bevindingen kan mogelijk te wijten zijn aan de risicofactoren waar de jongeren mee kampten, maar ook aan het type gesprek waaraan de risicjongeren deelnamen. De twee mannelijke risicjongeren die slachtoffer waren van exposing namen deel aan een interview en de vrouwelijke risicjongeren aan focusgroepen. Mogelijk zorgde de individuele interviews voor een vertrouwde omgeving waardoor risicjongeren eerder geneigd waren om persoonlijke ervaringen te delen (Heldens & Reysnoo, 2005).

Een andere reden voor verschil tussen mannen en vrouwen is dat mannen over het algemeen positiever tegenover uitingen van geweld staan dan vrouwen (o.a. Butler & Leschied, 2007; Junger-Tas et al., 2008; Vettenburg, 2010). Mannen zien geweld eerder als controle over anderen en verbinden het aan positieve emoties zoals een gevoel van macht. Daarbij kan het verschil in geslacht mogelijk verklaard worden door divergente socialisatiepatronen: ‘mannen moeten sterk en stoer zijn en vrouwen lief en zorgzaam’ (Verzelen, 2006). Uit de literatuur blijkt echter dat vrouwen juist meer betrokken zijn bij verbaal geweld op sociale media, zoals cyberpesten (Owens et al., 2000; Keith & Martin, 2005; Wang et al., 2019). Deze bevinding wordt echter niet in huidig onderzoek bevestigd.

Rol van Snapchat en Telegram

De resultaten uit dit onderzoek impliceren dat de ervaringen van risicjongeren met betrekking tot criminaliteit, geweld en seksueel overschrijdend gedrag op sociale media hoofzakelijk op de platforms Snapchat en Telegram plaatsvinden. De mogelijkheden en functies van deze platforms bieden een mogelijke verklaring voor de populariteit van

crimineel en deviant gedrag op deze platforms. Zo biedt Snapchat de mogelijkheid om berichten naar een groot publiek te sturen, verdwijnen berichten na een paar seconden en krijgt de gebruiker een melding indien een andere gebruiker een bericht opslaat (Stec, 2015; Alhabash & Ma, 2017).

Via Telegram kunnen gebruikers anoniem met elkaar communiceren middels *end-to-end-cryptie* (Al Barghouthy, 2013). Bij *end-to-end-cryptie* wordt het bericht versleuteld verstuurd door de verzendende telefoon en ontsleuteld door de ontvangende telefoon. Indien het bericht door iemand onderschept wordt, kan deze persoon het bericht niet lezen (Blaise et al., 2021). Deze functies maken het een interessant platform voor criminaliteit en deviant gedrag. Zo blijkt ook uit recent onderzoek. Volgens dit onderzoek is Telegram namelijk een broedplaats voor criminaliteit en wordt gebruikt voor de verspreiding van seksueel gerelateerde content, drugs-en wapenhandel (Roks et al., 2020). Deze bevinding komt in huidig onderzoek naar voren. De risicjongeren die actief waren op Telegram kwamen op dit platform voornamelijk in aanraking met drugs-en wapenhandel en seksueel getint beeldmateriaal zoals (kinder)porno, verkrachtingen, seks- en naaktvideo's. Kenmerkend voor het platform Telegram is dat een de gebruiker actief opzoek moet gaan naar een groep om lid van te worden. Vanuit dit oogpunt hebben de risicjongeren die ervaringen hadden met drugs-en wapenhandel en seksueel overschrijdende content op Telegram dus mogelijk zelf de intentie gehad om met deze vormen in aanraking te komen. Alhoewel deze risicjongeren niet betrokken waren bij of slachtoffer zijn geworden van deze vormen van criminaliteit en seksueel overschrijdend gedrag, duidt deze intentie mogelijk op (toekomstig) conformeren aan deze gedragingen (Azjen, 1991; Fishbein & Azjen. 2011). Uit onderzoek blijkt namelijk dat gedragsintentie een hoge voorspellende waarde heeft voor crimineel gedrag (Azjen, 1991; Fishbein & Azjen. 2011; Sheeran, 2002). Aan de andere kant hoeft de intentie van de risicjongeren niet per definitie te leiden tot (toekomstig) crimineel en deviant gedrag. De verklaring hiervoor kan namelijk ook in de leeftijdsgroep van deze risicjongeren liggen (Parker et al., 1998). De risicjongeren die ervaringen hadden op Telegram waren in de leeftijd van 15 tot 18 jaar. Deze leeftijdsfase wordt gekenmerkt door

het opzoeken van grenzen en nieuwe en uitdagende ervaringen exploreren. Naarmate jongeren ouder worden neemt de behoefte tot exploreren en experimenteren met grenzen af (Luijpers, 2000).

Nieuwe fenomenen

Tot slot zijn twee relatief nieuwe fenomenen naar voren gekomen, namelijk swipen en wapenhandel. Dit zijn echter geen onbekende fenomenen in de praktijk en in de literatuur. Het is immers bekend dat criminelen sociale media inzetten om wapens te handelen. Met name het sociale media platform Telegram wordt door criminelen gebruikt voor wapenhandel (Roks & Monshouwer, 2020). Swipen wordt in de literatuur omschreven als een vorm van fraude en is een manier om online producten op webshops te bestellen via gehackte accounts (Roks & Monshouwer., 2020). In huidig onderzoek zijn verschillende vormen van criminaliteit, geweld en seksueel overschrijdend gedrag geselecteerd op basis van de literatuur en de media. Visuele content met betrekking tot deze vormen is aan de risicjongeren getoond. Swipen en wapenhandel waren echter niet in de voorbeelden betrokken, omdat op basis van de literatuur en media niet werd verondersteld dat jongeren met deze vormen in aanraking kwamen. Dit is mogelijk een verkeerde assumptie, aangezien huidig onderzoek het tegendeel bewijst. Dit is met name het geval bij wapenhandel, aangezien bijna alle mannelijke risicjongeren in aanraking kwamen met content met betrekking tot wapenhandel. Deze bevinding impliceert dat risicjongeren mogelijk vaker in aanraking komen met wapenhandel dan in de media en literatuur wordt verondersteld. Het fenomeen swipen kwam enkel in focusgroep 1 naar voren. Aan de ene kant kan dit impliceren dat de andere risicjongeren geen ervaringen met swipen hadden. Aan de andere kant is dit mogelijk een verkeerde veronderstelling, aangezien zij wel degelijk ervaringen kunnen hebben met swipen, maar het fenomeen gewoonweg niet aan bod is gekomen.

Limitaties

Een sterk punt van dit onderzoek was het gebruik van triangulatie van methoden. Door gebruik te maken van zowel semigestructureerde interviews als focusgroepen zijn een breed scala aan perspectieven, attitudes en onderwerpen van risicjongeren naar voren

gekomen met betrekking tot verschillende onderwerpen. Bovendien biedt de onderzoeksopzet de ruimte voor de persoonlijke leefwereld van risicojongeren, waardoor inzicht is verkregen in relatief nieuwe fenomenen waar risicojongeren mee in aanraking komen. Tot slot staat in dit onderzoek de belevingswereld van een moeilijk bereikbare, maar relevante doelgroep centraal. Om de leefwereld van risicojongeren te begrijpen is het essentieel om hun mening te waarderen en hun ervaringen te valideren. Er zijn echter ook enkele limitaties.

Allereerst kan de steekproefmethode beperkingen opleveren voor de validiteit van het onderzoek. Selectie bias kan op verschillende manieren zijn opgetreden (Kleemans et al., 2008). Allereerst zijn de respondenten geworven via contacten met jongerenwerkers. Er zijn echter ook andere personen en instanties die in contact staan met risicojongeren, zoals bijvoorbeeld de politie en scholen. Dit kan betekenen dat een groep risicojongeren die mogelijk met andere, minder ernstige of juist ernstigere risicofactoren kampen, niet aan dit onderzoek hebben deelgenomen. Voor vervolgonderzoek is belangrijk om meer aandacht te besteden aan de risiconiveaus, omdat de risicopopulatie heterogener kan zijn dan de huidige analyse toelaat. Ten tweede wilden enkele jongerenwerkers geen informatie verstrekken over de achtergrond van de jongeren en de risicofactoren van de jongeren. Ondanks dat er instructies aan de jongerenwerkers zijn gegeven omtrent de inclusiecriteria, is het niet volledig zeker of de respondenten aan de gestelde criteria voldeden. Saturatie kan hierdoor mogelijk ook niet bereikt zijn (Hennink et al., 2017). Het is ook mogelijk dat de jongerenwerkers slechts jongeren hebben uitgenodigd die volgens hen belangstelling zouden hebben in deelname voor het onderzoek en dat deze jongeren meer gemotiveerd en spraakzaam waren. Een aanbeveling voor vervolgonderzoek is om verschillende organisaties uit het Jeugd en Veiligheidsdomein te betrekken en/of jongerenwerkers de optie te bieden om anoniem gegevens over de risicojongeren te verstrekken.

Ten tweede zijn er een aantal beperkingen omtrent de steekproefgrootte en het aantal interviews om in overweging te nemen bij het interpreteren van de resultaten. In totaal zijn 21 risicojongeren uit de veiligheidsregio Noord-Holland gesproken, verspreid over vijf

interviews en drie focusgroepen. Ondanks huidig onderzoek een exploratief karakter heeft, had een grotere steekproefomvang meer inzicht geleverd in ervaringen, attitudes en gedragingen van risicjongeren. Aangezien de deelname op vrijwillige basis was, kan dit mogelijk hebben gezorgd dat risicjongeren minder gemotiveerd waren om deel te nemen. Om een grotere respons te bewerkstelligen is aan te raden een tegenprestatie tegenover deelname te stellen. Bovendien waren de participanten voornamelijk mannen. Er zijn slechts vijf vrouwen gesproken. Dit suggereert dat vrouwelijke risicjongeren moeilijk bereikbaar zijn of niet voldoende in beeld bij jongerenwerkers. Tot slot zijn geen individuele interviews met vrouwen afgenomen, waardoor hun persoonlijke attitudes en ervaringen mogelijk onvoldoende zijn belicht of ervaringen die specifiek voor vrouwen gelden niet naar voren zijn gekomen. Voor toekomstig onderzoek is aan te raden om individuele interviews met vrouwen te bewerkstelligen.

Ten derde zijn focusgroep 2 en interview 5 digitaal afgenomen. Het belangrijkste kritiekpunt is het missen van informatie uit non-verbale communicatie en reacties tussen de respondenten onderling en in interactie met de onderzoeker. Door de afwezigheid van visueel contact was het bovendien lastiger voor de onderzoeker om een vertrouwensband op te bouwen. (Chase & Alvarez, 2000). Dit heeft mogelijk een negatief effect gehad op de kwaliteit van de gegevens (Montoya-Weiss et al., 1998; Mann & Stewart, 2000). Tijdens focusgroep 2 wilden de respondenten hun camera niet aanzetten, waardoor de onderzoeker geen non-verbale informatie heeft opgepikt. Ondanks de respondenten, door de afwezigheid van visueel contact, eerder geneigd zijn om hun mening te delen, met name over controversiële onderwerpen als criminaliteit, geweld en seksueel overschrijdend gedrag (Montoya-Weiss et al., 1998; Chase & Alvarez, 2000), was dit in mindere mate aanwezig in focusgroep 2. Respondenten gaven weinig informatie van hun attitudes en deelden beperkte informatie over hun ervaringen met betrekking tot de onderwerpen. De afwezigheid van visueel contact heeft bovendien voor minder spontane interactie gezorgd en een levendige groepsdynamiek ontbrak. Ondanks dat de onderzoeker op verschillende manieren heeft getracht dit te voorkomen, zoals het aanspreken van verschillende respondenten en hen

aansporen op elkaar te reageren, was de data uit focusgroep 2 waarschijnlijk minder veelzijdig en informatief in vergelijking tot de data uit focusgroep 1 en focusgroep 3.

Ten vierde kunnen de risicjongeren sociaal-wenselijke antwoorden hebben gegeven, informatie achterwege hebben gehouden en informatie verdraaid hebben. De risicjongeren kunnen namelijk de onderwerpen criminaliteit, geweld en seksueel als controversieel beschouwen (Montaya-Weiss et al., 1998; Chase & Alvarez, 2000). In plaats van interviews en focusgroepen zouden risicjongeren online gevolgd kunnen worden om te controleren of hun woorden en daden overeenkomen. Het zou ook voordelig zijn om *real time* observaties van hun sociale media gebruik uit te voeren. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met ethiek en privacy.

Ten vijfde moet de rol van de onderzoeker in het onderzoek mee worden genomen bij interpretatie van de resultaten. Het onderzoek is namelijk opgezet, uitgevoerd en uitgewerkt door één onderzoeker, waardoor het onderzoek subjectief gestuurd is en dus mogelijk ook invloed heeft op de validiteit en kwaliteit van het onderzoek (Schwandt, 1997; Roulston & Shelton, 2015). Tijdens het onderzoek is de onderzoeker bewust geweest van haar mogelijke invloed en is getracht om de invloed te beperken. Zo zijn zo min mogelijk sturende en gesloten vragen aan de risicjongeren gesteld en is getracht om de risicjongeren zo veel mogelijk aan het woord te laten. Bovendien is gebruik gemaakt van het softwareprogramma Nvivo (Plochg & van Zwieten, 2007). Desondanks is voor vervolgonderzoek aan te raden meerdere onderzoekers te betrekken die elkaar en elkaars werk evalueren en complimenteren.

Implicaties

Internet en sociale media zijn geïntegreerd in het leven van jongeren en blijven in de toekomst een grote rol in hun leven spelen. De mate waarin jongeren gebruik maken van sociale media, verhoogt de kans dat ze in aanraking komen met crimineel en deviant gedrag, door de blootstelling hieraan positieve attitudes ontwikkelen en vervolgens conformeren aan dit gedrag of slachtoffer ervan worden (Akers & Jennings, 2006; Bandura, 1986; Sutherland, 1947). Met name risicjongeren hebben door verschillende factoren een verhoogde

kwetsbaarheid. Het is zowel voor de praktijk als beleid noodzakelijk dat men bewust is van de verhoogde kwetsbaarheid van risicjongeren en de mogelijke gevaren van sociale media voor deze jongeren.

Het is op dit moment praktisch onmogelijk om te zorgen dat risicjongeren niet in aanraking komen met criminaliteit, geweld en seksueel overschrijdend gedrag op sociale media. De mogelijkheden van sociale media zijn namelijk oneindig en er zijn tot nu toe onvoldoende middelen voor de overheid, ouders, verzorgers en professionals om de ongewenste invloeden van sociale media te monitoren. Vanuit dit oogpunt is het essentieel om risicjongeren weerbaar te maken voor de gevaren van sociale media. Zo zouden professionals, ouders en verzorgers met risicjongeren in gesprek kunnen gaan over de mogelijke gevaren van sociale media en hun bewustzijn te vergroten omtrent de consequenties van criminaliteit, geweld en seksueel overschrijdend gedrag op sociale media. Om aan te sluiten op de leefwereld van risicjongeren is het noodzakelijk dat professionals, ouders en verzorgers getraind worden over de functies van sociale media en hoe en op welke manier risicjongeren criminaliteit, geweld en seksueel overschrijdend gedrag consumeren.

Tevens hebben sociale media platforms en de overheid een rol bij het weerbaar maken van risicjongeren. Gezien het feit dat jongeren veel tijd spenderen op sociale media, zouden sociale media platforms educatieve informatie over veilig gebruik ervan kunnen weergeven. Daarbij moeten sociale media platforms zorgen dat de door hen opgerichte richtlijnen en maatregelen omtrent ongewenst gedrag, daadwerkelijk gehanteerd worden. De overheid, in de functie als toezichthouder, moet erop toezien dat sociale media platforms deze de richtlijnen en maatregelen daadwerkelijk hanteren.

Alhoewel huidig onderzoek inzicht geeft in de ervaringen, attitudes en gedragingen omtrent bepaalde vormen van criminaliteit, geweld en seksueel overschrijdend gedrag, licht huidig onderzoek een tipje van de sluier op. Criminaliteit, geweld en seksueel overschrijdend gedrag betreft veel meer vormen dan die in dit onderzoek aan bod komen. Denk aan vormen van seksueel overschrijdend gedrag zoals bijvoorbeeld *grooming* en *sextortion* (Tamarit et al., 2021), maar ook vormen andere vormen van online oplichting en fraude zoals 'bonken'

(Roks & Monshouwer, 2020). Het is essentieel om meer onderzoek te verrichten naar verschillende vormen en in hoeverre en op welke manier het consumeren van criminaliteit, geweld en seksueel overschrijdend gedrag op sociale media invloed kan hebben op de attitudes, en in het verlengde, het gedrag van risicjongeren.

Alhoewel reeds enkele aanbevelingen zijn gedaan voor vervolgonderzoek met betrekking tot de respondenten, werving van de respondenten en de onderzoeksopzet, zijn er een aantal aanvullende implicaties voor vervolgonderzoek. Ten eerste betreft huidig onderzoek een ruime leeftijdsgroep en is geen onderscheid gemaakt in leeftijden. Het is zou interessant zijn om de leeftijd van de risicjongeren meer centraal te stellen, om kennis op te doen in welke leeftijd en in welke leeftijdsfase risicjongeren in aanraking komen met bepaalde vormen van criminaliteit, geweld en seksueel overschrijdend gedrag. Ten tweede zijn in dit onderzoek enkel risicjongeren gesproken uit de veiligheidsregio Noord-Holland. Toekomstig onderzoek zou risicjongeren uit verschillende regio's in Nederland kunnen betrekken om een volledig beeld te schetsen. Ten derde kwamen de negatieve attitudes omtrent criminaliteit, geweld en seksueel overschrijdend gedrag in dit onderzoek pas naar voren nadat er expliciet door de onderzoeker naar werd gevraagd. Een onderzoekdesign waarbij doorvragen niet mogelijk is, zoals puur kwantitatief onderzoek, biedt mogelijk onvoldoende inzicht. Een combinatie van kwalitatieve en kwantitatieve onderzoeksmethoden zou mogelijk een dieper inzicht geven (Baarda, 2009). Tot slot is voor vervolgonderzoek interessant om per sociale media platform te onderzoeken hoe de functies van dit platform criminaliteit, geweld en seksueel overschrijdend gedrag faciliteren. Alhoewel dit niet het voornaamste doel van het onderzoek was, stipt huidig onderzoek namelijk het onderscheid en de rol van verschillende sociale media platforms bij de vormen van criminaliteit, geweld en seksueel overschrijdend aan. Meer kennis hieromtrent kan aanknopingspunten bieden en bijdragen aan inperken van de mogelijkheden en gevolgen voor criminaliteit en deviant gedrag op sociale media.

Conclusie

Huidig onderzoek geeft een aanzet tot de vergroting van de kennis omtrent de ervaringen en attitudes van een moeilijk bereikbare maar relevante doelgroep, risicojongeren, op verschillende deviante gedragingen, waaronder criminaliteit, geweld en seksueel overschrijdend gedrag op sociale media. Men moet bewust zijn dat blootstelling aan criminele en deviante attitudes en gedragingen het risico vergroot dat risicojongeren hieraan conformeren. Aangezien het internet en sociale media een grote rol in het leven van risicojongeren blijven spelen, is een begrip van de invloed en doorwerking van sociale media op crimineel en deviant gedrag van risicojongeren noodzakelijk om hen vanuit de praktijk en beleid te ondersteunen.

Referenties

- Akers R.L., Jennings W. G. (2019) The Social Learning Theory of Crime and Deviance. In Krohn, M., Hendrix, N., Penly Hall G., Lizotte, A. (Reds.) *Handbook on Crime and Deviance*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-20779-3_6
- Akers, R.L., & Jennings, W. G. (2009). The social learning theory of crime and deviance. In M. Krohn, A. Lizotte, & G. Hall (Reds.), *Handbook on Criminology and Deviance* (pp. 103–120). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-20779-3_6
- Akers, R. L., & Jennings, W. G. (2016). Social learning theory. In Piquero, A., (Red.), *The Handbook of Criminological Theory* (pp. 230-240). John Wiley & Sons, Inc. <https://doi.org/10.1002/9781118512449>
- Al Barghouthy, N., & Said, H. (2013). Social Networks IM Forensics: Encryption Analysis. *Journal of Communications*, 8(11), 708-715. <https://doi.org/10.1016/j.diin.2017.09.002>
- Alhabash, S., & Ma, M. (2017). A tale of four platforms: Motivations and uses of Facebook, Twitter, Instagram, and Snapchat among college students? *Social media and Society*, 3(1), 1-13. <https://doi.org/10.1177/2056305117691544>
- Alyssa Watley [@Alyssa.Watley]. (2021, 10 Februari). *You wear joggers around the house, I wear @Annsummers* [Foto]. Instagram. <https://instagram.com/pB530No/>
- Anderson, C. A., Bushman, B. J., Donnerstein, E., Hummer, T. A., & Warburton, W. (2015). SPSSI research summary on media violence. *Analyses of Social Issues and Public Policy*, 15, 4-19. <https://doi.org/10.1111/asap.12093>
- Ajzen, I. (1991). The Theory of Planned Behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179-211.
- Ajzen, I., Fishbein, M., Lohmann, S., & Albarracín, D. (2018). The influence of attitudes on behavior. *The Handbook of Attitudes* (pp. 197-255). Routledge.
- Baarda, B., (2007). *Basisboek Interviewen: Handleiding voor het voorbereiden en afnemen van interviews*. Noordhoff Uitgevers.

- Baarda, B. (2009). *Dit is onderzoek: Handleiding voor kwantitatief en kwalitatief onderzoek*. Noordhoff Uitgevers.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Prentice-Hall.
- Bandura, A. (2002). Social cognitive theory in cultural context. *Applied Psychology, 51*(2), 269-290. <https://doi.org/10.1111/1464-0597.00092>
- Baumgartner, S. E., Valkenburg, P.M., & Peter, J. (2010). Unwanted Online Sexual Solicitation and Risky Sexual Online Behavior across the Lifespan. *Journal of Applied Developmental Psychology, 31*, 439-447. <http://dx.doi.org/10.1016/j.appdev.2010.07.005>
- Beek, G. van, Vogel, V. de, & Mheen, D. van de (2020). Financiën: een risicofactor voor delictgedrag? *Tijdschrift voor Strafrechtspleging, 2*(99), 136-156. <https://doi.org/10.5553/PROCES/016500762020099002006>
- Bekkers, L., Schiks, J., & Leukfeldt, R. (2020). *Naar een interventie tegen geldezels: Een pilot in de gemeente Haarlem*. De Haagse Hogeschool: Centre of Expertise Cybersecurity en Saxion Hogeschool. https://hetccv.nl/fileadmin/Afbeeldingen/Onderwerpen/Cybercrime/Naar_een_interventie_tegen_geldezels_Een_pilot_in_de_gemeente_Haarlem.pdf
- Bergen, N., & Labonté, R. (2020). Everything is perfect, and we have no problems: Detecting and limiting social desirability bias in qualitative research. *Qualitative Health Research, 30*(5), 783-792. <https://doi.org/10.1177/1049732319889354>
- Björkqvist, K., & Österman, K. (1998). *Scales for research on interpersonal relations*. <https://www.vasa.abo.fi/svf/up/dias.htm>
- Blaise, O. O., Awodele, O., & Yewande, O. (2021). An Understanding and Perspectives of End-To-End Encryption. *International Research Journal of Engineering and Technology, 8*(4), 1086-1094.
- Boyd, D. (2014). *It's complicated: The social lives of networked teens*. Yale University Press.

- Braun, V., & Clarke, V. (2013). *Successful Qualitative Research: a practical guide for beginners*. SAGE Publications Ltd.
- Broek, J. van den & Roks, R. (2017). #HOUHETSTRAAT: Straatcultuur op sociale media? *Tijdschrift over Cultuur en Criminaliteit*, 3(7), 31-50.
<https://doi.org/10.5553/TCC/221195072017007003003>
- Bruggen, M. van der (2015). Een beschouwing van de ontwikkeling van het Internet en cybercriminaliteit en de gevolgen hiervan voor de internationale bestrijding van digitale kinderporno. *Tijdschrift voor Criminologie*, 57(2), 242-259.
<https://doi.org/10.5553/TvC/0165182X2015057002005>
- Bryman, A. (2016). *Social research methods*. Oxford University Press.
- Butler, S.M., & Leschied, A.W. (2007). Antisocial beliefs and attitudes in pre-adolescent and adolescent youth: the development of the antisocial beliefs and attitudes scales (ABAS). *Journal of Youth Adolescence*, 36(8), 1058-1071.
<https://doi.org/10.1007/s10964-007-9178-2>
- Burton, K. A., Florell, D., & Wygant, D. B. (2013). The role of peer attachment and normative beliefs about aggression on traditional bullying and cyberbullying. *Psychology in the Schools*, 50(2), 103-115. <https://doi.org/10.1002/pits.21663>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2018). *Jongvolwassenen vaker verslaafd aan sociale media*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/20/jongvolwassenen-vaker-verslaafd-aan-sociale-media>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2019). *Landelijke Jeugdmonitor jongeren en internetgebruik*. <https://longreads.cbs.nl/jeugdmonitor-2019/jongeren-en-internetgebruik/>
- Chase, L. & Alvarez, J. (2000). Internet research: The role of focus groups. *Library and Information Science Research*, 22, 357-369.
[https://doi.org/10.1016/S07408188\(00\)00050-5](https://doi.org/10.1016/S07408188(00)00050-5)
- Clark-Ibáñez, M. (2004). Framing the social world with photo-elicitation interviews.

American Behavioral Scientist, 47(12), 1507-1527.

<https://doi.org/10.1177/0002764204266236>

Collins, M. E. (2001). Transition to adulthood for vulnerable youths: A review of research and implications for policy. *Social Service Review*, 75(2), 271-291.

<https://doi.org/10.1086/322209>

De Gelderlander. (2020, 27 november). Wageningse jongeren ruien elkaar op via Snapchat: vernielingen, naaktfoto's, vechtpartijen en brandstichting. *De Gelderlander*.

<https://www.gelderlander.nl/wageningen/wageningse-jongeren-ruien-elkaar-op-via-snapchat-vernielingen-naaktfotos-vechtpartijen-en-brandstichting~aa9dd947/>

De NieuwsBv. (2020, 18 februari). Online exposing van jonge vrouwen: Een steeds groter probleem [Podcast]. *NPO1*. <https://www.nporadio1.nl/fragmenten/de-nieuws-bv/a27ce538-6fbo-4025-ba96-ad63643cade0/2020-02-18-online-exposing-van-jonge-vrouwen-een-steeds-groter-probleem>

Duff, C. (2003). Drugs and youth cultures: Is Australia experiencing the normalization of adolescent drug use? *Journal of Youth Studies*, 6(4), 433-447.

<https://doi.org/10.1080/1367626032000162131>

Duggleby, W. (2005). What about focus group interaction data? *Qualitative Health Research*, 15(6), 832-840. <https://doi.org/10.1177/1049732304273916>

Dvoryanchikov, V. N. et al (2020). Deviant online behavior in adolescent and youth circles: In search of a risk assessment model. *International Journal of Cognitive Research in Science*, 8(2), 105-119. <https://doi.org/10.5937/IJCRSEE2002105D>

Eder, D., & Fingerson, L. (2011). Interviewing Children and Adolescents. In J. F. Gubrium, & J. A. Holstein (Eds.), *Handbook of Interview Research* (pp. 181-201). SAGE Publications Inc. <https://dx.doi.org/10.4135/9781412973588>

Emmel, N., Hughes, K., Greenhalgh, J., & Sales, A. (2007). Accessing socially excluded people: Trust and the gatekeeper in the researcher-participant relationship. *Sociological Research Online*, 12(2), 43-55. <https://doi.org/10.5153/sro.1512>

- Fielding, N. (1994). Varieties of research interviews. *Nurse Researcher*, 1(3), 4-13.
<https://doi.org/10.1177/0146167213520459>
- Fortuin, C. (2018, 9 augustus). Discriminatie en belediging op sociale media: Hoe komt dat zo? *Mediawijzer.net*. <https://www.mediawijzer.net/discriminatie-en-belediging-op-sociale-media-hoe-komt-zo/>
- Hawdon, J. E. (2012). Applying differential association theory to online hate groups: A theoretical statement. *Research on Finnish Society*, 5, 39-47.
https://finnishresearch.fi/rfs_Hawdon_2012.pdf
- Hawkins, J. D., Catalano, R. F., Morrison, D. M., O'Donnell, J., Abbott, R. D., & Day, L. E. (1992). The Seattle Social Development Project: Effects of the first four years on protective factors and problem behaviors. In J. McCord & R. E. Tremblay (Eds.), *Preventing antisocial behavior: Interventions from birth through adolescence* (pp. 139-161). Guilford Press. https://doi.org/10.1207/S1532480XADS0504_04
- Heldens, J. J. H. M., & Reysoo, F. (2005). De kunst van het interviewen: reflecties op het interview met een guide. *Tijdschrift voor Kwalitatief Onderzoek in Nederland*, 30(3), 106-121. <http://hdl.handle.net/2066/54987>
- Hennink, M. M., Kaiser, B. N., & Marconi, V. C. (2017). Code saturation versus meaning saturation: how many interviews are enough? *Qualitative Health Research*, 27(4), 591-608. <https://doi.org/10.1177/1049732316665344>
- Herring, S. C. (2004). Slouching toward the ordinary: Current trends in computer-mediated communication. *New Media and Society*, 6(1), 26-36.
<https://doi.org/10.1177/1461444804039906>
- Hinduja, S., & Patchin, J. W. (2013). Social influences on cyberbullying behaviors among middle and high school students. *Journal of Youth and Adolescence*, 42, 711-722. <https://doi.org/10.1007/s10964-012-9902-4>
- Hoeve, M., Jurrius, K., Zouwen, M. van der, Vergeer, M. Voogt, M. & Stams, G. J. (2011). *In de schuld, in de fout? Schuldenproblematiek en crimineel gedrag bij adolescenten en jongvolwassenen* (nr. 40498). Kohnstamm Instituut.

https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/1863/volledige-tekst_tcm28-71357.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Hollenbaugh, E. E., & Everett, M. K. (2013). The effects of anonymity on self-disclosure in blogs: An application of the online disinhibition effect. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 18(3), 283-302. <https://doi.org/10.1111/jcc4.12008>

Jain, V. (2014). 3D Model of Attitude. *International Journal of Advanced Research in Management and Social Sciences*, 3(3), 1-12.

https://www.researchgate.net/publication/265567380_3D_Model_of_Attitude

Jong, J. D. A., de (2007). *Kapot moeilijk: Een etnografisch onderzoek naar opvallend delinquent groepsgedrag van 'Marokkaanse' jongens*. Aksant Academic Publishers.

Jong, J. D. A., de (2017). *Denktank 9: Schulden*. Hogeschool Leiden.

https://www.hsleiden.nl/binaries/content/assets/hsl/lectoraten/aanpak-jeugdcriminaliteit/denktank9__schulden.pdf

Junger-Tas, J., Skeketee, M., & Moll, M. (2008). Achtergronden van jeugddelinquentie en middelenmisbruik (pp. 1-115). Verwey Jonker Instituut.

Kerstens, J. & Veenstra, S. (2013). Cyberpesten vanuit een criminologisch perspectief. *Tijdschrift voor Criminologie*, 55(4), 375-393.

<https://doi.org/10.5553/TvC/0165182X2013055004004>

Keith, S., & Martin, M. E. (2005). Cyber-Bullying: Creating a culture. Reclaiming children and youth. *The Journal of Strength-based Interventions*, 134(3), 224-228.

https://www.bienestaryproteccioninfantil.es/imagenes/tablaContenidos03SubSec/13_4_Keith_Martin.pdf

Kleemans, E. R., Korf, D. J., & Staring, R. (2008). Mensen van vlees en bloed: Kwalitatief onderzoek in de criminologie. *Tijdschrift voor Criminologie*, 51(4), 323-336.

https://doi.org/2008/04/TvC_2008_051_004_001

Kiriukhina, D. V. (2019). Cyberbullying among young users of social networks. *Journal of Modern Foreign Psychology*, 8(3), 53-59.

<https://doi.org/10.17759/jmfp.2019080306>

- Lambert, S. D., & Loiselle, C. G. (2008). Combining individual interviews and focus groups to enhance data richness. *Journal of Advanced Nursing*, 62(2), 228-237.
<https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2007.04559.x>
- Lastdrager, E. E. (2014). Achieving a consensual definition of phishing based on a systematic review of the literature. *Crime Science*, 3(1), 1-10.
<http://www.crimesciencejournal.com/content/3/1/9>
- Lee, C. H., Moak, S., & Walker, J. T. (2016). Effects of self-control, social control, and social learning on sexting behavior among South Korean youths. *Youth and Society*, 48(2), 242-264. <https://doi.org/10.1177/0044118X13490762>
- Livingstone, S. (2009). *Children and the Internet: Great expectations, challenging realities*. Polity Press.
- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A. & Ólafsson, K. (2011). *Risks and safety on the internet: the perspective of European children. Full findings on policy implications*. [http://eprints.lse.ac.uk/33731/1/Risks%20and%20safety%20on%20the%20internet\(1sero\).pdf](http://eprints.lse.ac.uk/33731/1/Risks%20and%20safety%20on%20the%20internet(1sero).pdf)
- Lowry, P. B., Zhang, J., Wang, C., & Siponen, M. (2016). Why do adults engage in cyberbullying on social media? An integration of online disinhibition and deindividuation effects with the social structure and social learning model. *Information Systems Research*, 27(4), 962-986.
<https://doi.org/10.1287/isre.2016.067>
- Luijpers, E. T. H. (2000). *Intentie tot exploratie, sociale binding en delinquent gedrag van Nederlandse jongeren [Proefschrift, Universiteit Utrecht]*.
<https://core.ac.uk/download/pdf/39700224.pdf>
- Manago, A. M., Ward, L. M., Lemm, K. M., Reed, L., & Seabrook, R. (2015). Facebook involvement, objectified body consciousness, body shame, and sexual assertiveness in college women and men. *Sex Roles*, 72, 1-14. <https://doi.org/10.1007/s11199-014-044-1>

- Mann, C., & Stewart, F. (2002). Internet interviewing: Handbook of interview research. *Context and method*, 29, 603-27. <https://dx.doi.org/10.4135/9781412973588.n35>
- Matsakis, L. (2017, 28 november). *De grote gids voor het veilig versturen van vieze foto's via internet*. Vice. <https://www.vice.com/nl/article/mb3nd4/de-motherboard-guide-om-veilig-vieze-fotos-te-versturen>
- McCuddy, T., & Vogel, M. (2015). More than just friends: Online social networks and offending. *Criminal Justice Review*, 40(2), 169-189. <https://doi.org/10.1177/0734016814557010>
- Montoya-Weiss, M.M., Massey, A.P. & Clapper, D.L. (1998). Online focus groups: Conceptual issues and a research tool. *European Journal of Marketing*, 32, 713-723. <https://doi.org/10.1108/03090569810224100>
- NOS. (2014, 20 december). *Sexting: jongeren verspreiden steeds vaker naaktfoto's*. <https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2009957-sexting-jongeren-verspreiden-steeds-vaker-naaktfoto-s.html>
- O'Reilly, T. (2007). What is Web 2.0: Design patterns and business models for the next generation of software. *Communications and Strategies*, 65(1), 17-37. <https://ssrn.com/abstract=1008839>
- Owens, L., Shute, R., & Slee, P. (2000). I'm in and you're out: Explanations for teenage girls indirect aggression. *Psychology, Evolution and Gender*, 2(1), 19-46. <https://doi.org/10.1080/14616660050082906>
- Pagani, M., & Mirabello, A. (2011). The influence of personal and social-interactive engagement in social TV web sites. *International Journal of Electronic Commerce*, 16(2), 41-68. <https://10.2753/JEC1086-44151602>
- Parker, H., Aldridge, J. & Measham, F. (1998). *Illegal leisure: The normalization of adolescent drug use*. Routledge.
- Patton, D. U., Hong, J. S., Ranney, M., Patel, S., Kelley, C., Eschmann, R., & Washington, T. (2014). Social media as a vector for youth violence: A review of the literature. *Computers in Human Behavior*, 35, 548-553.

<https://doi.org/10.1016/j.chb.2014.02.043>

Peterson, J. & Densley, J. (2017). Cyber violence: What do we know and where do we go from here? *Aggression and Violent Behavior*, 34(1), 193-200.

<https://dx.doi.org/10.1016/j.avb.2017.01.012>

Plochg, T., & Zwieten, M. C. B. van (2007). Kwalitatief onderzoek. In T. Plochg, R. E.

Juttman, N. S. Klazinga, & J. P. Mackenbach (Reds.), *Handboek*

Gezondheidszorgonderzoek (pp. 77-93). Bohn Stafleu Van Loghem.

https://myravanzwieten.nl/pdf/pub_artikelen_hoofdstukken/Handboek_Gezondheidszorgonderzoek_H6.pdf

Posthumus, S. (15 februari, 2020). Vice toont hoe dealers massaal drugs verkopen via social media. *Vice*. <https://www.thebestsocial.media/nl/vice-toont-hoe-dealers-massaal-drugs-verkopen-via-social-media/>

QLas & Blacka. (2019, 16 Augustus). Shooter. [Video]. *Youtube*.

<https://www.youtube.com/watch?v=jfx9k541pP8>

Resnick, G., & Burt, M. R. (1996). Youth at risk: Definitions and implications for service delivery. *American Journal of Orthopsychiatry*, 66(2), 172-188.

<https://doi.org/10.1037/h0080169>

Ricketts, M. L., Maloney, C., Marcum, C. D., & Higgins, G. E. (2015). The effect of internet related problems on the sexting behaviors of juveniles. *American Journal of Criminal Justice*, 40(2), 270-284. <https://doi.org/10.1007/s12103-014-9247-5>

Ringrose, J., Gill, R., Livingstone, S., & Harvey, L. (2012). *A qualitative study of children, young people and 'sexting': A report prepared for the NSPCC*. National Society for the Prevention of Cruelty to Children (pp. 1-76). LSE Research Online.

<http://eprints.lse.ac.uk/44216/>

Roks, R., & Broek, J. van den (2020). *Cappen voor Clout? Een verkennend onderzoek naar Rotterdams jongeren, drill en geweld in het digitale tijdperk* (pp. 1-163). Erasmus Universiteit Rotterdam & Partner in Crime. <http://hdl.handle.net/1765/132478>

- Roks, R., Leukfeldt, E. R., & Densley, J. A. (2020). The Hybridization of Street Offending in the Netherlands. *The British Journal of Criminology*, 1-20.
<https://doi/10.1093/bjc/azaa091/6054630>
- Roks, R., & Monshouwer, N. (2020). F-gamers die ‘mapsen’, ‘swipen’ en ‘bonken’: Een netnografisch onderzoek naar fraude en oplichting op Telegram Messenger. *Justitiële Verkenningen*, 46(2). <https://doi.org/10.5553/JV/016758502020046002004>
- Roulston, K., & Shelton, S. A. (2015). Reconceptualizing bias in teaching qualitative research methods. *Qualitative Inquiry*, 21(4), 332-342.
<https://doi.org/10.1177/1077800414563803>
- RTL Nieuws (2020, 18 september). *Grote toename meldingen over cyberpesten*.
<https://www.rtlnieuws.nl/tech/artikel/5184580/cyberpesten-corona-kinderen>
- Schoeni, R. F. & Ross, K. (2005). Material assistance from families during the transition to adulthood. In R. A. Settersten Jr., F. F. Furstenberg Jr., & R. G. Rumbaut (Eds.), *On the frontier of adulthood: Theory, research, and public policy* (pp. 396-416). University of Chicago Press. <https://doi.org/10.7208/9780226748924-015>
- Schoenmaker, I. (2021, 22 maart). Jongeren steeds vaker gerondseld voor witwaspraktijken: Je kunt een strafblad krijgen. *Trouw*. <https://www.trouw.nl/economie/jongeren-steeds-vaker-online-geronseld-voor-witwaspraktijken-je-kunt-een-strafblad-krijgen~b25d881c/>
- Schram, K., de Jong, M., & Smeets, M. E. (2020). *Exposen exposed*. Lectoraat Publiek Vertrouwen in Veiligheid. <https://presspage-production-content.s3.amazonaws.com/uploads/1802/rapportexposenexposeddef.pdf?10000>
- Schwandt, T. A. (1997). *Qualitative inquiry: A dictionary of terms*. SAGE Publications.
- Shapiro, S. L. A., & Margolin, G. (2014). Growing up wired: Social networking sites and adolescent psychosocial development. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 17(1), 1-18. <https://doi.org/10.1007/s10567-013-0135-1>

- Sheeran, P. (2002). Intention-behavior relations: a conceptual and empirical review. *European Review of Social Psychology, 12*(1), 1-36.
<https://doi.org/10.1080/14792772143000003>
- Shrigley, R. L. (1990). Attitude and behavior are correlates. *Journal of Research in Science Teaching, 27*(2), 97-113. <https://doi.org/10.1002/tea.3660270203>
- Sobieraj, S. (2018). Bitch, slut, skank, cunt: patterned resistance to women's visibility in digital publics. *Information Communication and Society, 21*(11), 1700-1714.
<https://doi.org/10.1080/1369118X.2017.1348535>
- Strassberg, D. S., McKinnon, R. K., Sustaíta, M. A., & Rullo, J. (2013). Sexting by high school students: An exploratory and descriptive study. *Archives of Sexual Behavior, 42*(1), 15-21. <https://doi.org/10.1007/s10508-012-9969-8>
- Subrahmanyam, K., & Šmahel, D. (2011). Connecting online behavior to adolescent development: A theoretical framework. In *Digital Youth* (pp. 27-39). Springer.
http://dx.doi.org/10.1007/978-1-4419-6278-2_2
- Suler, J. (2004). The online disinhibition effect. *Cyberpsychology and Behavior, 7*(3), 321-326. <https://doi.org/10.1089/1094931041291295>
- Tamarit, A., Schoeps, K., Peris-Hernández, M., & Montoya-Castilla, I. (2021). The Impact of Adolescent Internet Addiction on Sexual Online Victimization: The Mediating Effects of Sexting and Body Self-Esteem. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 18*(8), 4226-4243. <https://doi.org/10.3390/ijerph18084226>
- Van Ouytsel, J., Ponnet, K., Walrave, M., & d'Haenens, L. (2017). Adolescent sexting from a social learning perspective. *Telematics and Informatics, 34*(1), 287-298.
<https://dx.doi.org/10.1016/j.tele.2016.05.009>
- Vanderveen, G. N. G. (2008). Laat het zien! Het gebruik van foto's in interviews. *Tijdschrift voor Criminologie, 50*(4), 384-393.
https://www.bjutijdschriften.nl/tijdschrift/tijdschriftcriminologie/2008/04/TvC_2008_051_004_006.pdf

- Vanwesenbeeck, I. (2009). Seksuele diversiteit. *Tijdschrift voor Seksuologie*, 181-195.
https://www.researchgate.net/profile/Ine-Vanwesenbeeck/publication/225871116_Seksuele_diversiteit/links/0f317531ed35fa8b9b000000/Seksuele-diversiteit.pdf
- Valkenburg, M., & Piotrowski, J. T. (2017). *Plugged in: How media attract and affect youth*.
<https://yalebooks.yale.edu/book/9780300218879/plugged>
- Veer, N. van der, Boeke, S. & Hoekstra, H. (2021). *Nationale sociale media onderzoek 2021: Het grootste trendonderzoek van Nederland naar het gebruik en de verwachtingen van sociale media* (pp. 1-31). Newcom Research and Consultancy BV. <https://www.upstream.nl/wp-content/uploads/2018/05/2021-NSMO-Basis-Rapportage-2021-x4rve5.pdf>
- Verzelen, W. (2006). Stereotypes: Jongeren en geweld. *Alert*, 32(4), 63-71.
- Veldhuis, J., Alleva, J. M., Bij de Vaate, A. J., Keijer, M., & Konijn, E. A. (2020). Me, my selfie, and I: The relations between selfie behaviors, body image, self-objectification, and self-esteem in young women. *Psychology of Popular Media*, 9(1), 3-13.
<https://doi.org/10.1037/ppm0000206>
- Verbruggen, J., Apel, R., Geest, V. van der, & Blokland, A. (2013). Werk, uitkeringen en criminaliteit: Kwetsbare jongeren gevolgd van 18 tot 32 jaar. *Mens en Maatschappij*, 88(3), 253-275. <https://doi.org/10.5117/MEM2013.3.VERB>
- Wang, M. J., Yogeewaran, K., Andrews, N. P., Hawi, D. R., & Sibley, C. G. (2019). How common is cyberbullying among adults? Exploring gender, ethnic, and age differences in the prevalence of cyberbullying. *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*, 22(11), 736-741. <https://doi.org/10.1089/cyber.2019.0146>
- Walker, S., Sanci, L., & Temple-Smith, M. (2013). Sexting: Young women's and men's views on its nature and origins. *Journal of Adolescent Health*, 52(6), 697-701.
<https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2013.01.026>

- Weerman, F. (2017). Sociale media en smartphones als verklaring voor de daling in jeugdcriminaliteit? *Justitiële Verkenningen*, 47(1), 71-87.
<https://doi.org/10.5553/JV/01675850217043001005>
- Weerman, F. (2019). Criminaliteit, digitalisering en de online sociale wereld: Dezelfde processen in een nieuwe sociale context? *Tijdschrift voor Criminologie*, 61(4).
<https://doi.org/10.5553/TvC/0165182X2019061004008>
- Williams, K. R., & Guerra, N. G. (2007). Prevalence and predictors of Internet bullying. *Journal of Adolescent Health*, 41, 14-21.
<https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2007.08.018>
- Wit, N. de, Jong, J. D. de. & Mulder, E. (2019). *Gewoon normaal: Het belang van professionele eigenheid in de bejegening van risicjongeren*. Brave New Books.
<https://www.generade.org/binaries/content/assets/hsl/lectoraten/aanpak-jeugdcriminaliteit/boek-gewoon-normaal.pdf>
- Whittle, H., Hamilton-Giachritsis, C., Beech, A., & Collings, G. (2013). A Review of Young people's Vulnerabilities to Online Grooming. *Aggression and Violent Behavior*, 18, 135-146. <http://dx.doi.org/10.1016/j.avb.2012.11.008>

Bijlage 1

Informed consent

Toestemmingformulier onderzoek 'Digitale Leefwereld Jongeren'

Beste,

Hierbij wil ik je uitnodigen om deel te nemen aan het onderzoek voor het project Criminele Aanwas van het Programma Aanpak Ondernijning Noord- Holland en Universiteit Leiden.

Het onderzoek waar ik je medewerking voor vraag gaat over de digitale leefwereld van jongeren tussen de 15 tot 22 jaar oud. In dit interview wordt gevraagd naar jouw leefwereld op sociale media, jouw ervaringen en houding ten opzichte van deze leefwereld.

Het interview duurt ongeveer 60 minuten en bestaat uit twee delen. Tijdens het eerste deel worden algemene vragen gesteld met betrekking tot jouw leefwereld op sociale media. In het tweede deel worden verschillende afbeeldingen en stellingen getoond waar we vervolgens over in gesprek gaan.

Je hebt de garantie dat:

- 1) Je anonimiteit is gewaarborgd en dat je antwoorden enkel worden gebruikt voor het betreffende onderzoek en de uitwerking ervan.
- 2) Je zonder opgave van redenen kunt weigeren mee te doen aan het onderzoek of je deelname voortijdig kunt afbreken. Ook kun je achteraf (binnen 24 uur na deelname) je toestemming intrekken voor het gebruik van je antwoorden of gegevens voor het onderzoek.
- 3) Deelname aan het onderzoek geen noemenswaardige risico's of ongemakken met zich meebrengt, geen moedwillige misleiding plaatsvindt, en je niet met expliciet aanstootgevend materiaal zult worden geconfronteerd.

Ik begrijp dat:

- Ik mijn medewerking aan dit onderzoek op ieder moment kan stoppen, zonder opgave van reden
- De gegevens anoniem worden verwerkt, zonder dat ze herleidbaar zijn tot de persoon
- De opname vernietigd wordt na uitwerking van het interview

Ik verklaar dat ik:

- Voor mij op duidelijke wijze te zijn ingelicht over de aard, methode en doel van het onderzoek
- Geheel vrijwillig bereid ben aan dit onderzoek mee te doen
- De uitkomsten van dit interview verwerkt mogen worden in een verslag en wetenschappelijke publicatie
- Toestemming geef om het interview op te laten nemen

Naam: .....

Datum: .....

Handtekening: .....

Bijlage 2

Opzet interviews en topic-list

Opzet interviews

1. Introductie (5 minuten)

- Informed consent voorleggen, bespreken en laten ondertekenen

2. Deel 1 (20- 30 min)

4. Deel 2 (30- 45 min).

Topic-list

Sociale media

- Welke platforms gebruik je?
- Hoeveel tijd spendeer je op sociale media?
- Wat zijn je activiteiten?

Gedrag

- Wat doe jij als je soortgelijke plaatjes op sociale media ziet langskomen?
- Waar leidt deze gedachte/gevoel toe? (Doe je er wat mee)
- Wat doen anderen in je omgeving ermee? Of Hoe gaan anderen ermee om?
- Heeft dit geleid tot een concrete actie? Zo ja, welke?
- Volgde er een handeling achteraf?
- Wat zou jij hetzelfde of anders doen wat je ziet op het plaatje?
  - o Waarom?
- Zou jij dit ook delen op je eigen pagina?
  - o Waarom?
- Zou jij dit delen met vrienden?
- Praat je wel eens met anderen over soortgelijke dingen die je ziet?
  - o Waar hebben jullie het dan over?

Attitude

- Wat vind je ervan?
- Wanneer gaat het te ver? Waar ligt voor jou de grens?
  - o Waar baseer je dat op?

Vragen bij afbeeldingen

- Wat zien je op dit plaatje?
- Zie je wel eens iets soortgelijks op sociale media voorbij komen?
  - o Hoe vaak?
  - o Waar zie je dit voorbij komen?
  - o Hoe zie je dit voorbij komen? (doorsturen, tijdelijk etc.)
  - o Wat doe je als je dit voorbij ziet komen? (Gedrag)
- Wat is je eerste reactie bij het zien van dit plaatje?
- Waarom is dit je reactie denk je?
- Wat vind je van hetgeen wat je ziet? (Attitude)
  - o Waarom vind je dat?
- Zie je vaker dit soort voorbeelden voorbij komen?
- Waarom wordt dit op sociale media geplaatst denk je?
- Wat vind je ervan dat anderen dit op sociale media plaatsen?
  - o Zou jij dit ook op sociale media plaatsen? (Gedrag)
  - o Wat zou jij anders doen of juist hetzelfde? (Gedrag)

Bijlage 3

Getoonde afbeeldingen thema 1

Afbeelding 1. Drugshandel op sociale media (Posthumus, 2020)

Afbeelding 2. Drugshandel (Roks & van den Broek, 2020)

Afbeelding 3. Showen met crimineel verkregen geld (Roks & van den Broek, 2020)

Afbeelding 4. Bankpasfraude (Roks & van den Broek, 2020)

Afbeelding 5. Showen met crimineel verkregen geld (Van den Broek & Roks, 2017)

Bijlage 4

Getoonde afbeeldingen thema 2

Afbeelding 6. Fragment uit videoclip (Youtube, 2019)

Afbeelding 7. Nieuwsbericht over cyberpesten (RTL Nieuws, 2020).

Afbeelding 8. Showen met wapens op Snapchat (Roks & van den Broek, 2020)

Wageningse jongeren ruïen elkaar op via Snapchat: vernielingen, naaktfoto's, vechtpartijen en brandstichting

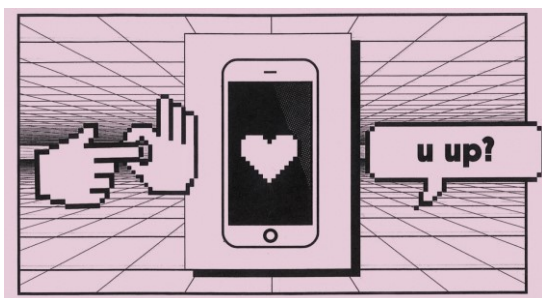
Afbeelding 9. Nieuwsbericht over geweld op Snapchat (De Gelderlander, 2020)

Discriminatie en belediging op sociale media: hoe komt dat zo?

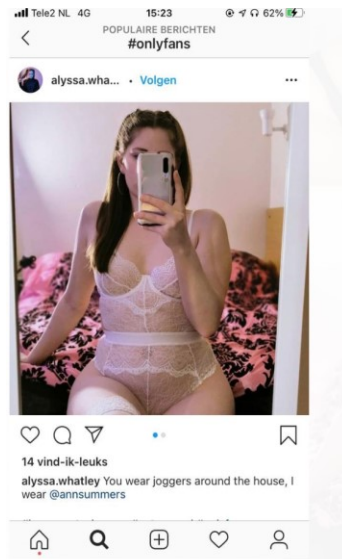
Afbeelding 10. Titel van nieuwsbericht over discriminatie en belediging op sociale media (Fortuin, 2018).

Bijlage 5

Getoonde afbeeldingen thema 3

Afbeelding 13. Illustratie uit artikel over versturen van naaktfoto's via sociale media (Matsakis, 2017)

Afbeelding 14. Screenshot van content op Instagram (Instagram, 2021).

Afbeelding 15. Nieuwsbericht over sexting (NOS, 2014)

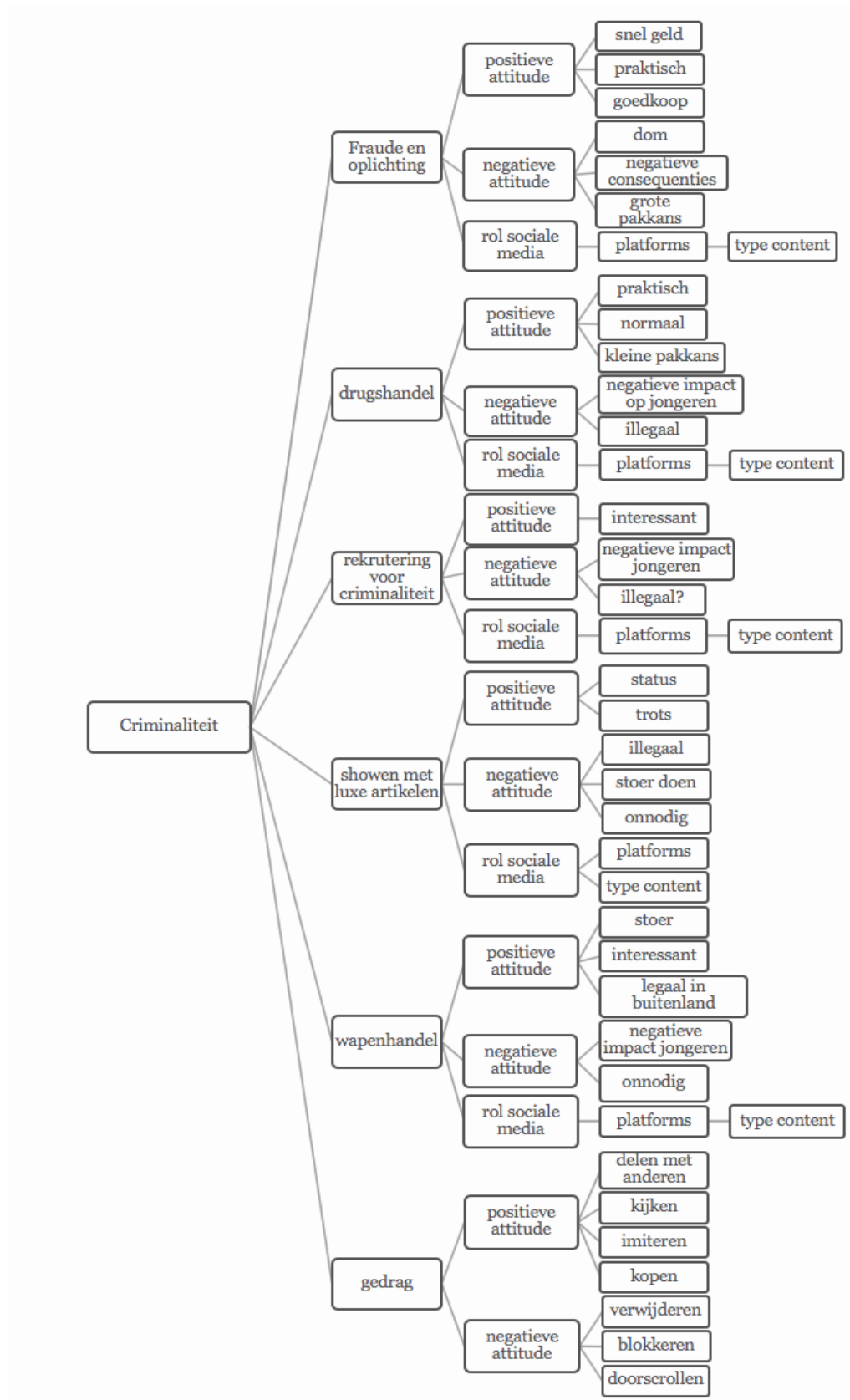
Afbeelding 16. Titel podcastaflevering over exposing (De NieuwsBy, 2020)

Bijlage 6

Concept-indicatormodellen

Figuur 1

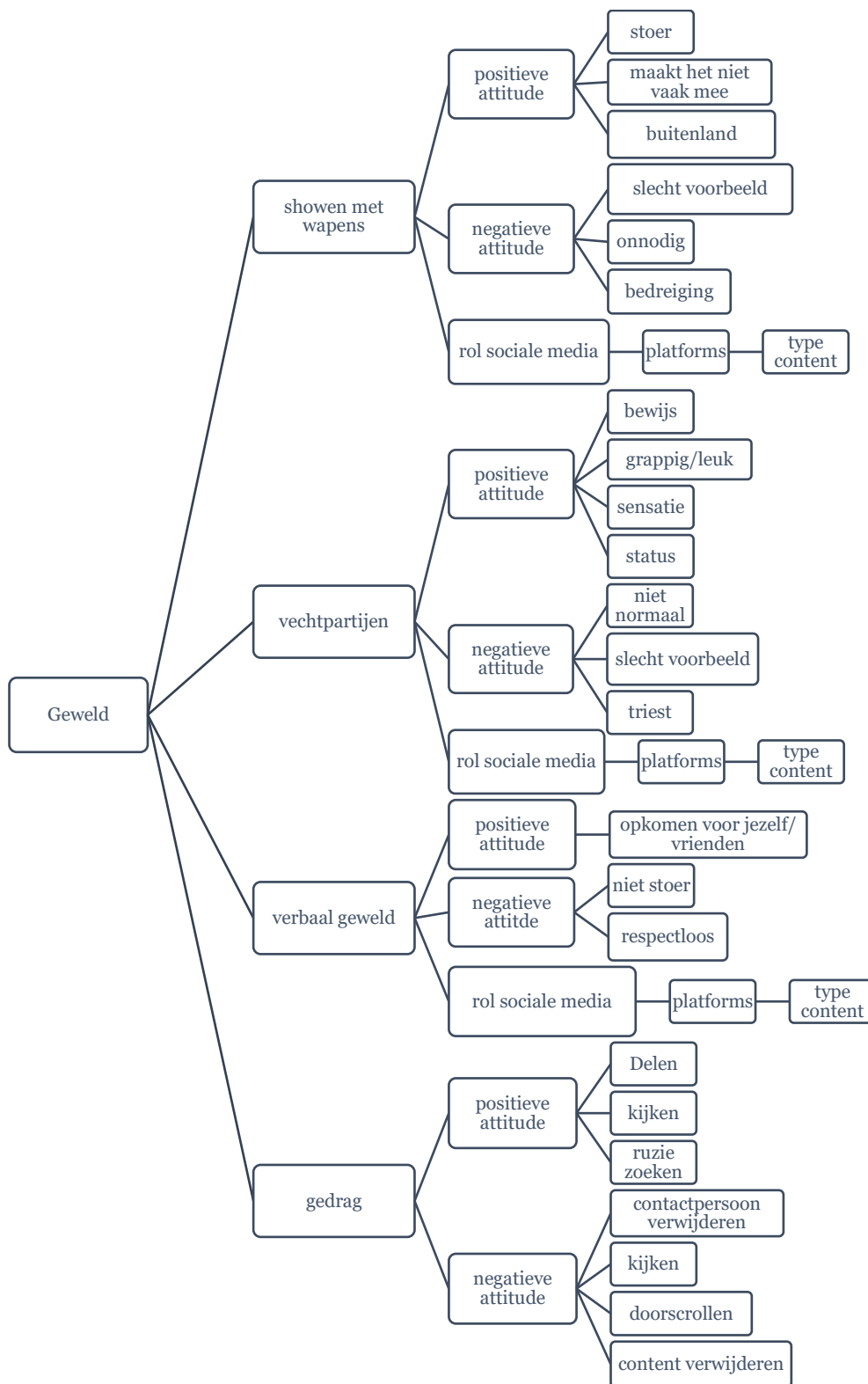
Concept-indicatormodel Thema 1: Criminaliteit en sociale media

Figuur 2

Concept-indicatormodel Thema 2: Geweld en sociale media

Figuur 3

Concept-indicatormodel Thema 3: Seksueel overschrijdend gedrag en sociale media

